ÇÖZÜM

VİDEO

unicef
her çocuk için

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

ORTAOKUL
6. SINIF
SOSYAL BİLGİLER DERSİ

SINIF İÇİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ KILAVUZ KİTABI

ÖLÇME, DEĞERLENDİRME VE SINAV HİZMETLERİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

unicef
her çocuk için

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme
Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

ORTAOKUL
6. SINIF
SOSYAL BİLGİLER DERSİ

SINIF İÇİ ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME ETKİNLİKLERİ KILAVUZ KİTABI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ

Erdal KILINÇ - *Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürü*

YAYIN KURULU

Umut Erkin TAŞ - *Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdür Yardımcısı*
Hayrullah KOLAN - *Araştırma Geliştirme ve Projeler Daire Başkanı*
Dr. Emel ILICAN
Amine CANIDEMİR
Onur ÖZYOL
Ergül ASLAN
Burçin KARABAY
Gizem KÜÇÜKYILMAZ
Davut YURTTAŞ

KİTAP YAZIM KOMİSYONU

Doç. Dr. İbrahim TURAN, *İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa*
Doç. Dr. Yakup AYAYDIN, *Millî Eğitim Bakanlığı*
Doç. Dr. Mahmut Sami KOYUNCU, *Gazi Üniversitesi*

KATKI SAĞLAYANLAR

Arzu CEYLAN
Aysel ULUSOY
Cumali GÜLER
Erkan İSANMAZ
Ferhat DEMİRCAN
Gülşah HANAYLI
Hakan ULUTAŞ
Hatice Yıldız AYAYDIN
Kamer KARADAĞ
Mehmet Baykal YILMAZ
Muhammed GENÇDAL
Özgür ÖZGÜRAY
Şahin YÖRÜK
Şenay KIRILMIŞ
Tansu GÜLER
Uğur DOĞAN
Ümit KILIÇ

GENEL YAYIN NUMARASI

11252

DİZİ NUMARASI

4059

ISBN

978-625-5024-11-4

Bu yayın, "Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi Projesi" kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNICEF Türkiye iş birliğinde hazırlanmıştır.

Sunuş

Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin kendilerini, yaşadıkları toplumu, çevreyi ve geçmişi anlamlandırmalarına; toplumsal olay ve sorunları farklı bakış açılarıyla incelemelerine; hak, sorumluluk ve demokratik katılım bilinci geliştirmelerine katkı sağlar. Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı; zamanı algılama ve kronolojik düşünme, kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, tarihsel empati, değişim ve sürekliliği anlama, mekânsal düşünme, sosyal katılım ve benzeri sosyal bilgiler alan becerilerini merkeze almaktadır. Programda bu alan becerileri; kavramsal beceriler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri, eğilimler ve değerlerle bütüncül biçimde ilişkilendirilmekte; sosyal bilimlerin disiplinler arası yapısının günlük yaşamla bağ kuran, araştırma, sorgulama, kanıta dayalı düşünme ve sorumlu karar vermeyi destekleyen biçimde öğrenme sürecine yansıtılması önemsenmektedir.

6. sınıf programında Birlikte Yaşamak; Evimiz Dünya; Ortak Mirasımız; Yaşayan Demokrasimiz; Hayatımızdaki Ekonomi; Teknoloji ve Sosyal Bilimler öğrenme alanları kapsamında toplam 18 öğrenme çıktısı yer almaktadır. Öğrencilerin bu öğrenme alanlarında farklı kaynaklardan bilgi toplamaları ve bilgilerin doğruluğunu değerlendirmeleri, kanıtları yorumlamaları, karşılaştırma ve çıkarım yapmaları, zaman ve mekân ilişkileri kurmaları, toplumsal sorunlara çözüm üretmeleri, demokratik katılım ve sorumlu karar verme süreçlerini kullanmaları beklenmektedir. Bu süreçte ortaya çıkan sonucun yanı sıra öğrencinin kullandığı kaynak ve kanıtların, yaptığı karşılaştırma ve çıkarımların, kurduğu neden-sonuç, değişim-süreklilik ve mekânsal ilişkilerin, sunduğu gerekçelerin ve kendi çalışmasını gözden geçirme biçiminin de görünür hâle gelmesi önem taşımaktadır.

Bu anlayışta ölçme ve değerlendirme, öğrenmeyi destekleyen ve geliştiren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Etkinliklerde öğrencinin sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini nasıl kullandığını gösteren kaynak inceleme, harita ve zaman şeridi çalışması, tablo, grafik, görsel, veri, karşılaştırma, çıkarım, yorum, çözüm önerisi, gerekçe, ürün ve benzeri öğrenme kanıtları birlikte değerlendirilir. Bu kanıtlar öğrencinin güçlü yönlerini ve gelişim ihtiyaçlarını belirlemeye, öğretimin bir sonraki adımını planlamaya ve öğrenciye açık, kanıta dayalı geri bildirim sunmaya yardımcı olur. Öğrencinin aldığı geri bildirimi kullanarak kaynak yorumunu, harita veya zaman şeridi çalışmasını, karşılaştırmasını, çıkarımını, açıklamasını veya ürününü geliştirmesi ve ilgili performansın kısa bir yeniden kontrolle izlenmesi, geliştirici (biçimlendirici) değerlendirme döngüsünü tamamlar.

Millî Eğitim Bakanlığı ile UNICEF Türkiye Temsilciliği iş birliğinde yürütülen Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında, öğretmenlerin sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarını desteklemek ve öğretim programının bütüncül,

beceri temelli ve geliştirici değerlendirme anlayışının sınıf ortamına yansıtılmasına katkı sağlamak amacıyla kılavuz kitaplar hazırlanmıştır. Bu kapsamda hazırlanan 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Etkinlikleri Kılavuz Kitabı, sosyal bilgiler öğretmenlerine sınıfta kullanabilecekleri etkinlikler ile ölçme ve değerlendirme aracı örnekleri sunmaktadır.

Kitapta yer alan 10 etkinlik, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın 6. sınıf düzeyindeki seçilmiş öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri temel alınarak hazırlanmıştır. Etkinliklerde öğrencilerin kanıta dayalı sorgulama ve araştırma, karşılaştırma, çıkarım yapma, zaman ve mekân ilişkileri kurma, problem çözme, karar verme ve sosyal katılım süreçlerinin gözlenebilir hâle getirilmesine; değerlendirme sürecinde ürün kadar öğrencinin sonuca ulaşırken izlediği düşünme ve çalışma sürecinin de dikkate alınmasına önem verilmiştir. Kitabın etkili ve amacına uygun biçimde kullanılabilmesi için aşağıdaki hususların dikkate alınması önem taşımaktadır:

- Etkinliklerin, ilgili öğrenme çıktısı ve süreç bileşeninin ele alındığı öğrenme alanı sürecinde uygulanması önemlidir. Değerlendirmede doğru sonuçla birlikte öğrencinin olayı veya toplumsal durumu nasıl anlamlandırdığı, hangi kaynak ve kanıtları kullandığı, zaman, mekân, neden-sonuç veya değişim-süreklilik ilişkilerini nasıl kurduğu, farklı bakış açılarını nasıl değerlendirdiği ve ulaştığı sonucu nasıl açıkladığı ve gerekçelendirdiği de öğrenme kanıtı olarak ele alınmalıdır.
- Uygulamada öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları, ilgi ve ihtiyaçları, öğrenme profilleri ile sınıf ve okul koşulları dikkate alınmalıdır. Gerektiğinde etkinliğin sunuluş biçimi, kullanılacak materyaller, sağlanacak destek ve uygulama düzeni; hedeflenen öğrenme çıktısı, süreç bileşenleri ve ölçme sürecinin hedefi/kritik noktaları korunarak uyarlanabilir. Elde edilen öğrenme kanıtlarına göre destekleme ve zenginleştirme çalışmaları planlanabilir.
- Etkinliklerin uygulama süreleri; öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri ve öğrenme hızları, görevin kapsamı ve bilişsel düzeyi ile sınıf koşullarına göre değişebilir. Görev ve yönergelerin açık, anlaşılır ve öğrenci düzeyine uygun biçimde sunulması; etkinliğin gerektirdiği durumlarda harita, zaman şeridi, kaynak metin, görsel, tablo, veri, olay kartı, gerçek yaşam materyalleri ve dijital teknolojilerden yararlanılması uygulama sürecini destekler.
- Çalışma kâğıtları, cevap anahtarları/kabul ölçütleri, analitik dereceli puanlama anahtarları, performans görevleri ve diğer ölçme ve değerlendirme araçları etkinliğin amacı doğrultusunda birlikte kullanılmalıdır. Değerlendirmede puan ve doğru cevap bilgisinin yanında öğrencinin kaynak ve kanıt kullanımı, harita ve zaman şeridi çalışmaları, karşılaştırmaları, çıkarım ve yorumları, neden-sonuç ve değişim-süreklilik ilişkileri, çözüm önerileri, kararları, gerekçeleri ve çalışmasını kontrol etme biçimi de dikkate alınmalıdır. Elde edilen bulgular geri bildirimin ve sonraki öğretim adımının planlanmasına rehberlik etmelidir.

- Kitapta yer alan geri bildirim örnekleri, öğretmene yön veren bir çerçeve olarak kullanılmalıdır. Geri bildirim öğrencinin ortaya koyduğu somut öğrenme kanıtına dayanmalı; güçlü yönü, geliştirebileceği noktayı ve hemen uygulayabileceği bir sonraki adımı açık biçimde göstermelidir. Öğrenciye geri bildirimi kullanarak kaynak yorumunu, harita veya zaman şeridi çalışmasını, karşılaştırmasını, çıkarımını, açıklamasını veya ürününü yeniden düzenleme ve gelişimini gösterme fırsatı verilmeli; ardından ilgili performans kısa ve odaklı bir yeniden kontrolle izlenmelidir.
- Etkinliklerden elde edilen sonuçlar, öğrencilerin güçlü yönlerini, öğrenme ihtiyaçlarını, kavramsal gelişimlerini ve sosyal bilgiler düşünme süreçlerini belirlemek amacıyla kullanılmalıdır. Bu kanıtlardan hareketle öğretim süreci yeniden düzenlenebilir, uygun destekleme veya zenginleştirme çalışmaları planlanabilir ve öğrencinin gelişimi sonraki etkinliklerde izlenebilir.

Kitabın, sosyal bilgiler öğretmenlerinin sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamalarını planlamalarına; öğrencilerin araştırma, sorgulama, kanıt kullanma, karşılaştırma, çıkarım yapma, problem çözme, karar verme ve kendi öğrenmelerini geliştirme süreçlerini desteklemelerine katkı sağlayan işlevsel bir kaynak olmasını diliyoruz.

Etkinliklerde Yer Alan Alt Başlıklar ve Açıklamaları

Öğrenme Alanı: Etkinliğin öğretim programında yer aldığı öğrenme alanını gösterir. Öğrenme alanı, birbiriyle ilişkili sosyal bilgiler bilgi ve becerileri ile değer ve okuryazarlık bileşenlerini bütüncül biçimde organize eder; etkinliğin bağlamı, kullanılacak kaynak ve kanıt türleri, alan ve kavramsal beceriler ile toplanacak öğrenme kanıtları bu çerçevede belirlenir.

Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri: Öğrencinin öğrenme alanı sonunda hangi sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini kullanarak nasıl bir performans göstermesinin beklendiğini açıklar. Öğrenme çıktısı ve ona bağlı süreç bileşenleri öğretim programındaki ifadeleriyle esas alınır; görevler, öğrenme kanıtları ve değerlendirme ölçütleri bu performansı ve becerinin izlenen süreç adımlarını görünür hâle getirecek biçimde ilişkilendirilir.

Etkinlik Adı: Etkinliğin temel sosyal bilgiler görevini, içeriğini veya gerçek yaşam ve toplumsal bağlamını kısa ve anlaşılır biçimde yansıtan addır. Öğrencinin çalışmanın odağını ilk bakışta fark etmesine yardımcı olur.

Kullanılacak Materyaller: Öğrencinin görevi gerçekleştirmek için kullanacağı çalışma materyalleri, harita, zaman şeridi, kaynak metin, belge, görsel, tablo, veri seti, olay kartı, gerçek yaşam materyali, dijital içerik ve benzeri araç ve kaynakları gösterir. Performansı kaydetme, puanlama veya ölçütlere göre değerlendirme amacı taşıyan araçlar Ölçme ve Değerlendirme Araçları bölümünde belirtilir.

Ölçme ve Değerlendirme Araçları: Öğrencinin öğrenme çıktısı ve süreç bileşenlerine ilişkin performansından kanıt elde etmek, bu kanıtı kaydetmek ve ölçütlere göre değerlendirmek için kullanılan araçları gösterir. Çalışma kâğıdı, cevap anahtarı/kabul ölçütleri, gözlem veya kontrol listesi, analitik dereceli puanlama anahtarı, performans görevi, öz değerlendirme formu ve benzeri araçlar bu kapsamda kullanılabilir.

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları: Etkinliğin sınıfta hangi sırayla ve nasıl yürütüleceğini açıklar. Etkinliğin amacı ve değerlendirme ölçütlerinin paylaşılması, görevin uygulanması, öğrenme kanıtlarının toplanması, öğrencinin çalışmasını gözden geçirmesi, geri bildirim alması, gerekli düzenlemeyi yapması ve gelişimin yeniden kontrol edilmesi etkinliğin yapısına uygun bir akış içinde planlanır.

Geri Bildirim ve Yönlendirme: Öğrencinin kaynak kullanımı, harita veya zaman şeridi çalışması, karşılaştırma, çıkarım, yorum, çözüm önerisi, karar, gerekçe veya diğer somut öğrenme kanıtlarından hareketle sosyal bilgiler performansını geliştirmesine rehberlik eden süreci ifade eder. Geri bildirimde kanıtla desteklenen güçlü yön, geliştirilmesi hedeflenen nokta ve öğrencinin hemen uygulayabileceği açık bir sonraki adım belirtilir; öğrenciye bu yönlendirmeyi kullanarak çalışmasını veya ürününü yeniden düzenleme ve gelişimini gösterme fırsatı verilir.

Düzey: Analitik dereceli puanlama anahtarında öğrencinin ilgili ölçütte gözlenen performansının niteliğini belirtir. Etkinliklerde bu düzeyler Yetkin, Gelişmekte, Başlangıç ve Performans Gözlenmedi olarak kullanılmaktadır.

Farklılaştırma: Hedeflenen öğrenme çıktısı ve temel değerlendirme odağı korunarak öğretim ve değerlendirme sürecinin öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, öğrenme hızları, ilgi ve ihtiyaçları ile öğrenme profillerine göre uyarlanmasını ifade eder. Düzenlemeler Destekleme ve Zenginleştirme başlıkları altında planlanır.

Destekleme: Hedeflenen bilgi ve becerilere ulaşmada daha fazla somut örneğe, günlük yaşam bağlamına, görselleştirmeye, harita veya zaman şeridi desteğine, sadeleştirilmiş kaynaklara, yönlendirici sorulara ya da yapılandırılmış adımlara ihtiyaç duyan öğrencilerin aynı öğrenme çıktısına ulaşmalarını kolaylaştıran uygulamalardır. Alternatif gösterimler, ek kaynak ve örnekler, akran desteği ve dijital teknolojiler ile kısa yeniden uygulamalar öğrencinin gereksinimine göre kullanılabilir.

Zenginleştirme: Hedeflenen öğrenme çıktısında beklenen performansı gösteren öğrencilerin sosyal bilgiler bilgi ve becerilerini daha derin, karmaşık veya farklı bağlamlarda kullanmalarını sağlayan uygulamalardır. Farklı kaynak ve kanıtları karşılaştırma, tarihsel veya coğrafi ilişkileri genişletme, toplumsal sorunlara alternatif çözüm ve kararlar geliştirme, gerekçelendirmeyi derinleştirme, öğrenilenleri yeni durumlara aktarma, disiplinler arası ilişkiler kurma ve özgün ürünler oluşturma bu kapsamda planlanabilir.

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve
Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

İçindekiler

Sıra	Etkinlik Adı	Öğrenme Alanı/Tema	Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	Sayfa No
1	**Buket'in Hayatı: Gruplarım Değişiyor**	**Birlikte Yaşamak**	SB.6.1.1. Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin çıkarım yapabilme *a) Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin varsayımda bulunur.* *b) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri listeler.* *c) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri karşılaştırır.* *ç) Gelecekte dâhil olabileceği gruplar ve roller ile ilgili önermede bulunur.* *d) Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içinde değişebileceğini değerlendirir.*	**12**
2	**Toplum İçin Çözüm Üretiyorum**	**Birlikte Yaşamak**	SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme *a) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunları fark eder.* *b) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunların nedenlerine yönelik farklı bakış açılarını karşılaştırır.* *c) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirir.* *ç) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini farklı görüş ve düşünceleri dikkate alarak düzenler.* *d) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini savunur.*	**22**
3	**Coğrafi Konum**	**Evimiz Dünya**	SB.6.2.1. Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerini algılayabilme *a) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini belirler.* *b) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini görselleştirir.* *c) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini özetler.*	**30**
4	**Türk Dünyasına Yolculuk**	**Evimiz Dünya**	SB.6.2.3. Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini yorumlayabilme *a) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini inceler.* *b) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini bağlamdan kopmadan dönüştürür.* *c) Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.*	**43**

5	**Geçmişin İzinde Türk Devletleri**	**Ortak Mirasımız**	SB.6.3.1. Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarını sorgulayabilme *a) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında merak ettiği konuyu tanımlar.* *b) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklara dayanarak sorular sorar.* *c) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklardan bilgi toplar.* *ç) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.* *d) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında toplanan bilgiler üzerinden çıkarım yapar.*	**50**
6	**Zaman Gezgininin Kayıp Günlüğü**	**Ortak Mirasımız**	SB.6.3.2. VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkılarına dair akıl yürütebilme *a) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına katkılarını belirler.* *b) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına yaptığı katkıları eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanları ile ilişkilendirir.* *c) İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına yaptığı katkılar hakkında çıkarım yapar.*	**63**
7	**Türklerin İslamiyet ile Değişen Dünyası**	**Ortak Mirasımız**	SB.6.3.3.İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime tarihsel bağlam oluşturabilme *a) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimi kaynaklara dayanarak analiz eder.* *b) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime ilişkin dönemin koşullarını fark eder.* *c) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını günümüz koşullarıyla karşılaştırır.* *ç) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını dönemin koşulları içinde açıklar.*	**72**

8	**Bilgi Güçtür, Doğru Kullanmak Vatandaşlık Görevidir**	**Yaşayan Demokrasimiz**	SB.6.4.3. Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerini sorgulayabilme *a) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerini tanımlar.* *b) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında sorular sorar* *c) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında bilgi toplar.* *ç) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında topladığı bilgileri güncellik ve bilimsellik açısından değerlendirir.* *d) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında doğruluğunu değerlendirdiği bilgilerden hareketle çıkarımlar yapar.*	**79**
9	**Kaynağı Keşfet, Ekonomik Faaliyetle Eşleştir**	**Hayatımızdaki Ekonomi**	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynakları ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme *a) Ülkemizin kaynakları ve ekonomik faaliyetlerin özelliklerini belirler.* *b) Ülkemizin kaynakları ve ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkileri belirler.*	**92**
10	**Meslek Kâşifi**	**Hayatımızdaki Ekonomi**	SB.6.5.2. Ekonomik faaliyetler ve meslekler arasındaki ilişki hakkında kanıta dayalı öngörüde bulunabilme *a) Gözlem ve deneyimlerinden yola çıkarak ekonomik faaliyetler ve meslekleri ilişkilendirir.* *b) Ekonomik faaliyetlerdeki değişime bağlı olarak gelecekte ortaya çıkabilecek meslekler hakkında çıkarımda bulunur.*	**100**

ETKİNLİKLER

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve
Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

1. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Birlikte Yaşamak
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.1.1. Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin çıkarım yapabilme *a) Dâhil olduğu gruplar ve bu gruplardaki rollerinin zaman içerisinde değişebileceğine ilişkin varsayımda bulunur.* *b) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri listeler.* *c) Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri karşılaştırır.* *ç) Gelecekte dâhil olabileceği gruplar ve roller ile ilgili önermede bulunur.* *d) Dâhil olduğu grupların ve bu gruplardaki rollerinin zaman içinde değişebileceğini değerlendirir.*

Etkinlik Adı: Buket'in Hayatı: Gruplarım Değişiyor

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1), Renkli Kalemler

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılarak dağıtılır. Buket'in yaşamını gösteren görsel ve hikâyeyi incelemeleri için kısa bir hazırlık süresi verilir.
3. Görevleri sırasıyla tamamlamaları için yeterli süre verilir. Gerektiğinde grup ve rol kavramlarını ayırt etmelerini destekleyecek ders kitabı örneklerine veya öğretmenin sunduğu kısa açıklamalara yeniden başvurmalarına olanak sağlanır.
4. Öğrencilerin geleceğe yönelik varsayım ve tahminlerinde tek bir doğru cevap aranmaz; grup–rol ilişkisini doğru kurmaları ve düşüncelerini uygun bir gerekçeyle açıklamaları beklenir.

5. Çalışmalar Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
6. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
7. Öğrencilerin bir karşılaştırma, tahmin veya değerlendirme açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
8. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Buket'in farklı yaşam durumlarındaki grup ve rollerini doğru belirlemiş; farklı grup ve rolleri karşılaştırmış, geleceğe yönelik uygun tahminler yapmış ve değişime ilişkin gerekçeler sunmuşsun. Bir açıklamanı daha kısa ve grup–rol ilişkisini doğrudan gösterecek şekilde yeniden düzenleyebilirsin.
Gelişmekte	Grup ve rollerin çoğunu doğru belirlemiş ve bazı karşılaştırma ile tahminleri uygun biçimde yapmışsın. Bazı cevaplarda grup ile rol arasındaki bağlantı veya değişimin nedeni yeterince açık değil; bir cevabına bu ilişkiyi gösteren kısa bir gerekçe ekleyebilirsin.
Başlangıç	Buket'in yaşamından en az bir grup ve rolü doğru belirleyebilmişsin. Bu örnekten hareketle grubun, rolün ve sorumluluğun nasıl ilişkili olduğunu kısa bir cümleyle açıklamayı deneyebilirsin.
Performans Gözlenmedi	Bu düzey ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmadığını gösterir. Buket'in yaşamından bir durum birlikte seçilebilir; bu durumdaki grup ve rol yan yana getirilerek kısa bir grup–rol ilişkisi cümlesi oluşturulabilir.
Yönlendirme	Eksik öğrenmeleri gidermek amacıyla EBA'da yer alan (https://meb.ai/cCMLSa) ile (https://meb.ai/rMJvKy) ve MEBİ platformlarındaki konuyla ilişkili içerik ve etkinliklerden de yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- "Grup mu, Rol mü?" kart seçme etkinliği yaptırılabilir.
- "Grup ve Rol Tablosu" etkinliği yaptırılabilir. Kısa örnek olaylarda "Grubum" ve "Rolüm" bölümlerini doldurmaları sağlanarak grup ve rol arasındaki ilişkiyi kurmaları desteklenebilir.
- Öğrencilere farklı durum kartları verilir; her durumda kişinin içinde bulunduğu grubu ve üstlendiği rolü belirleyerek uygun kutuya yerleştirmeleri sağlanabilir.
- "Doğru Grubu ve Rolü Bul" etkinliğinde farklı grup ve rol seçenekleri sunularak verilen kişileri doğru grup ve rolle eşleştirmeleri sağlanabilir.

Zenginleştirme

- "Yaşamımdaki Değişen Roller" etkinliğinde geçmişte, bugün ve gelecekte yer alabilecekleri grupları belirleyerek grup ve rollerindeki değişimi kısa bir zaman çizelgesi üzerinde göstermeleri istenebilir.
- "Bir Rolün Peşinde" etkinliğinde bir aile büyüğüyle görüşerek onun farklı yaşam dönemlerinde değişen gruplarını ve rollerini araştırmaları ve bulgularını sınıfta paylaşmaları istenebilir.
- "Gelecekteki Ben" etkinliğinde gelecekte katılabilecekleri bir grubu ve bu grupta üstlenebilecekleri rolü seçerek kısa bir gelecek tasarımı hazırlamaları istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

BUKET'İN HAYATI: GRUPLARIM DEĞİŞİYOR

Adı Soyadı:	Sınıf/Şube:	No: .....

Buket'in yaşamını gösteren görseli inceleyiniz ve hikâyeyi dikkatlice okuyunuz. Soruları sırasıyla cevaplayınız. Grup ve rol kavramlarını birbirinden ayırt etmeye dikkat ediniz. Geleceğe yönelik tahminlerinizi ve düşüncelerinizi gerekçeleriyle açıklayınız.

Buket, dünyaya geldiğinde ailesinin sevgisi ve ilgisiyle büyüdü. Yıllar sonra okula başladığında öğretmenini dinliyor, görevlerini yerine getiriyor ve arkadaşlarıyla oyunlar oynuyordu. Gençlik yıllarında spor yapmayı sevdiği için bir spor takımına katıldı; takım arkadaşlarıyla birlikte çalışıp ortak hedefler için emek verdi. Eğitimini tamamladıktan sonra çalışma hayatına atıldı, iş arkadaşlarıyla iş birliği yaparak sorumluluklarını yerine getirdi. Daha sonra bir yuva kurup çocuk sahibi oldu ve çocuğunun ihtiyaçlarıyla ilgilenerek yeni sorumluluklar üstlendi. Yıllar geçtikçe Buket'in hayatındaki insanlar, bulunduğu gruplar ve üstlendiği roller değişti. Çocukken ailesiyle, okul yıllarında arkadaşlarıyla, gençlikte takım arkadaşlarıyla, çalışma hayatında iş arkadaşlarıyla farklı deneyimler yaşadı. Buket, insanların yaşamları boyunca farklı gruplara katılıp yeni sorumluluklar üstlenebileceğini biliyor, gelecekte karşılaşacağı yeni insanları ve deneyimleri merakla bekliyordu.

1. Soru

Buket'in hikâyesinde farklı zamanlarda bulunduğu durumları inceleyiniz. Buket'in her durumda dâhil olduğu grubu ve bu grupta üstlendiği rolü yazınız.

Dikkat: Her satırda farklı bir grup ve bu gruba uygun bir rol yazınız. Aynı grubu veya aynı rolü birden fazla satırda kullanmayınız.

Yaşam Dönemi	Dâhil Olduğu Grup	Üstlendiği Rol
Ailesiyle birlikte olduğu dönem		
Okula devam ettiği dönem		
Spor yaptığı dönem		
Çalışmaya başladığı dönem		

2. Soru

Buket'in okula devam ettiği dönemdeki grup ve rolü ile çalışmaya başladığı dönemdeki grup ve rolünü karşılaştırınız. Bu iki durumun bir ortak yönünü ve bir farklı yönünü yazınız.

Karşılaştırma	Cevabınız
Ortak yönü	
Farklı yönü	

3. Soru

Buket'in yaşamının ilerleyen döneminde bir torunu olduğunu varsayınız. Bu varsayıma göre aşağıdaki soruları cevaplayınız.

a) Hayatının bu aşamasında Buket hangi grup içerisinde yer almaktadır?

.....

b) Buket bu grupta hangi yeni rolü üstlenebilir?

.....

c) Bu yeni rol Buket'e hangi sorumluluğu kazandırabilir?

.....

d) Cevabınızı neden böyle düşündüğünüzü en az bir cümleyle açıklayınız.

.....

4. Soru

Buket'in sizinle aynı yaşta olduğunu düşününüz. Buket'in gelecekte dâhil olabileceği iki farklı grup belirleyiniz. Her grup için bu grupta üstlenebileceği bir rol yazınız.

Gelecekte Dâhil Olabileceği Grup	Bu Grupta Üstlenebileceği Rol

5. Soru

Buket'in yaşamından hareketle insanların yaşamları boyunca dâhil oldukları grupların ve bu gruplarda üstlendikleri rollerin neden değişebileceğini açıklayınız.

.....

.....

Şimdi kendi yaşamınızı düşününüz.

a) Şu anda içinde bulunduğunuz iki farklı grubu ve bu gruplardaki rollerinizi yazınız.

Şu Anda İçinde Bulunduğum Grup	Bu Gruptaki Rolüm

b) Yukarıdaki gruplardan veya rollerden birini seçiniz. Seçtiğiniz grup veya rolün gelecekte nasıl değişebileceğini ve bu değişimin neden gerçekleşebileceğini açıklayınız.

Seçtiğim grup veya rol: .....

Gelecekte nasıl değişebilir? .....

Bu değişim neden gerçekleşebilir? .....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

EK-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

Genel kabul ölçütü: Öğrenci cevapları değerlendirilirken aşağıdaki beklenen cevaplar esas alınmalıdır. Bununla birlikte öğrencilerin, hikâye ve soru bağlamıyla uyumlu, grup ve rol ilişkisini doğru kuran farklı ifadeleri kabul edilmelidir.

1. Soru

Yaşam Dönemi	Dâhil Olduğu Grup	Bu Gruptaki Rolü
Ailesiyle birlikte olduğu dönem	Aile	Çocuk / aile üyesi
Okula devam ettiği dönem	Okul / eğitim grubu	Öğrenci
Spor yaptığı dönem	Spor takımı	Takım üyesi / sporcu
Çalışmaya başladığı dönem	İş yeri / çalışma grubu	Çalışan

Kabul edilecek alternatifler: aile grubu; aile üyesi; eğitim/okul grubu; öğrenen; spor grubu/takım; sporcu; çalışma grubu; personel gibi eşanlamlı veya yakın anlamlı ve ilişkiyi doğru kuran ifadeler kabul edilir.

Bu soruda öğrencinin dört farklı grup ve bu gruplara uygun dört farklı rol belirlemesi beklenmektedir. Öğrencinin aynı grubu veya aynı rolü iki kez yazması, sorunun yönergesine uygun değildir. Ancak öğrencinin kullandığı ifade eşanlamlı veya yakın anlamlıysa ve grup-rol ilişkisi doğruysa cevap kabul edilmelidir.

Örneğin:

"Okul – öğrenci"

"Spor takımı – sporcu"

"İş yeri – çalışan"

eşleştirmeleri doğru kabul edilir.

2. Soru

Öğrencinin ortak ve farklı yönü grup ve rol ilişkisi üzerinden açıklaması beklenmektedir.

Ortak yön: Buket her iki durumda da bir grubun içinde yer almakta ve bu grupta kendisine uygun bir rol üstlenmektedir.

Farklı yön: Okula devam ettiği dönemde okul/eğitim grubunda öğrenci rolünü, çalışma döneminde iş yeri/çalışma grubunda çalışan rolünü üstlenmektedir.

3. Soru

Torununa bakma, onunla ilgilenme, ona destek olma, aileye yardımcı olma gibi verilen varsayımla uyumlu ve gerekçeli cevaplar kabul edilir. Öğrencinin yeni grup – yeni rol – yeni sorumluluk arasında anlamlı bir ilişki kurması beklenmektedir.

Örnek: Dâhil olduğu grup: aile. Yeni rol: büyükanne/anneanne/babaanne. Yeni sorumluluk: torunuyla ilgilenme, ona destek olma, zaman ayırma veya bakımına yardımcı olma. Gerekçe, yeni aile konumunun yeni sorumluluklar doğurmasıyla ilişkilendirilmelidir.

4. Soru

Bu soruda tek bir doğru gelecek öngörüsü aranmaz; grup ve rol arasında doğru ilişki kurulması ve tahminin geleceğe yönelik olması yeterlidir. Öğrenciden gelecekte dâhil olabileceği iki farklı grup ve bu gruplara uygun roller belirtmesi beklenmektedir. Grup ve rol arasında doğru ilişki kurulması ve tahminin geleceğe yönelik olması koşuluyla öğrencinin farklı cevapları kabul edilir.

Grup	Rol
Üniversite / yükseköğretim grubu	Öğrenci
İş yeri / çalışma grubu	Çalışan
Spor kulübü	Üye / sporcu
Dernek	Üye
Gönüllü kuruluş	Gönüllü
Halk eğitim kursu	Kursiyer

5. Soru

Bu soruda öğrenciden tek bir doğru gelecek öngörüsü beklenmemelidir. Öğrencinin kendi yaşamına ilişkin cevabında grup–rol ilişkisini doğru kurması ve gelecekteki değişimi mantıklı bir nedenle açıklaması yeterlidir.

Öğrencinin yaş, eğitim, meslek, yaşam koşulları ve sorumlulukların değişmesine bağlı olarak insanların farklı gruplara dâhil olabileceğini ve farklı roller üstlenebileceğini açıklaması beklenir. Kendi yaşamından iki grup–rol örneği vermesi ve bunlardan birinin gelecekte nasıl ve neden değişebileceğini mantıklı biçimde açıklaması kabul edilir.

Örnek: "Şu an okul grubunda öğrenciyim. Eğitimim tamamlandığında bir iş yerinde çalışan olabilirim; çünkü çalışma hayatına katılacağım." Benzer biçimde spor takımı, aile, kurs, kulüp veya gönüllü kuruluş örnekleri kullanılabilir.

Kabul Edilecek Alternatif Cevaplar
İnsan büyüdükçe yeni gruplara katılabilir.
Eğitim hayatı değiştiğinde grup ve roller değişebilir.
Meslek sahibi olduğunda yeni bir çalışma grubuna katılabilir.
Yaşam koşulları değiştikçe farklı roller üstlenilebilir.
İnsan yeni sorumluluklar aldıkça rolleri değişebilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Başarı Ölçütleri:

Kullanım: Her ölçüt, öğrencinin ilgili çalışma kâğıdı kanıtı dikkate alınarak 3–0 arasında değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise yalnızca ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri listeler.	Dört farklı duruma ait grup–rol ilişkisini doğru kurar; grup ve rolleri birbirinden ayırt ederek listeler.	Grup–rol ilişkilerini genel olarak doğru kurar; bir durumda grup veya rolü uygun eşleştirmekte zorlanır.	Bazı grup veya rolleri doğru belirler; ancak grup ile rolü ayırma ve eşleştirmede belirgin desteğe ihtiyaç duyar.	Grup–rol ilişkisine yönelik değerlendirilebilir cevap bulunmaz.
Farklı grupları ve bu gruplardaki rolleri karşılaştırır.	Okul ve iş yeri gruplarındaki rol ilişkilerini karşılaştırarak bir ortak ve bir farklı yönü doğru açıklar.	Karşılaştırma yapar; ortak veya farklı yönlerden birini açıklar, diğerinde ilişkiyi tam kuramaz.	İki duruma ilişkin sınırlı bir benzerlik ya da farklılık belirtir; karşılaştırma ilişkisi yüzeysel kalır.	Karşılaştırmaya yönelik değerlendirilebilir cevap bulunmaz.
Varsayımdan hareketle yeni grup, rol ve sorumluluk belirler.	Varsayıma uygun yeni grup ve rol belirler; rolün getirebileceği sorumluluğu mantıklı bir gerekçeyle açıklar.	Yeni grup ve rolü uygun belirler; sorumluluk veya gerekçeyi kısmen açıklar.	Varsayımdan hareketle uygun bir grup ya da rol belirtir; grup–rol–sorumluluk bağlantısını sınırlı kurar.	Varsayıma ilişkin değerlendirilebilir cevap bulunmaz.
Gelecekte dâhil olabileceği gruplar ve roller hakkında tahminlerde bulunur.	Geleceğe yönelik iki farklı grup ve bu gruplarla uyumlu iki rol tahmin eder.	İki tahmin sunar; bunlardan birinde grup–rol ilişkisi tam uyumlu değildir veya yalnız bir uygun grup–rol çifti verir.	Geleceğe ilişkin bir grup ya da rol tahmini sunar; eşleştirme sınırlı veya genel kalır.	Geleceğe yönelik değerlendirilebilir tahmin bulunmaz.
Grupların ve rollerin zaman içinde değişebileceğini değerlendirir.	Grup ve rollerin neden değişebileceğini açıklar; kendi yaşamından iki grup–rol örneği verir ve birinin gelecekte nasıl ve neden değişebileceğini gerekçelendirir.	Değişimi açıklar ve kendi yaşamıyla ilişkilendirir; gelecekteki değişimin nasıl veya neden gerçekleşeceğini açıklamada bir eksiklik bulunur.	Değişebileceğini temel düzeyde belirtir; kendi yaşamından sınırlı bir örnek verir fakat gelecekteki değişimi yeterince gerekçelendiremez.	Değişimi değerlendirmeye yönelik değerlendirilebilir cevap bulunmaz.

Toplam Puan	..... /15			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi			
Kullanım Notu:	Toplam puan genel görünüm sağlar. Geri bildirim ile destekleme/zenginleştirme kararları ölçüt profiline göre verilir. 0 – Performans Gözlenmedi genel düzeyi yalnız bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında kullanılır.			

2. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Birlikte Yaşamak
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.1.3. Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini müzakere edebilme *a) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunları fark eder.* *b) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunların nedenlerine yönelik farklı bakış açılarını karşılaştırır.* *c) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirir.* *ç) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini farklı görüş ve düşünceleri dikkate alarak düzenler.* *d) Toplumsal hayatta karşılaşılan sorunlara yönelik çözüm önerilerini savunur.*

Etkinlik Adı: Toplum İçin Çözüm Üretiyorum

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır ve öğrencilere dağıtılır. Etkinliğin bireysel düşünme, akran görüşünden yararlanma ve çözüm önerisini gerekçelendirme aşamalarından oluştuğu açıklanır.

3. Öğrencilerden çalışma kâğıdındaki "Toplumsal Sorun" bölümüne çevrelerinde deneyimledikleri/gözlemledikleri somut bir toplumsal sorunu ve bu sorunun iki nedenini yazmaları istenir.
4. Çalışma kâğıtlarını yanındaki arkadaşıyla değiştirmeleri istenir. Her öğrenciden, arkadaşının belirlediği soruna farklı bir bakış açısıyla iki yeni neden eklemesi beklenir.
5. Çalışma kâğıdını geri alan öğrencilerden arkadaşlarının yazdığı nedenleri inceleyerek belirlenen sorunun ortaya çıkmasında en etkili olduğunu düşündükleri üç nedeni seçmeleri ve gerekçeleriyle açıklamaları istenir.
6. Öğrencilerden seçtikleri üç önemli nedene yönelik iki uygulanabilir çözüm önerisi geliştirmeleri istenir.
7. Öğrencilerin çalışma kâğıtlarını tekrar yanındaki arkadaşıyla değiştirmeleri sağlanır. Her öğrenciden arkadaşının belirlediği soruna kendi çözüm önerisini eklemesi beklenir.
8. Çalışma kâğıdını geri alan öğrencilerden etkinlikte ulaşılan üç çözüm önerisini uygulanabilirlik, toplumsal fayda ve sürdürülebilirlik açısından karşılaştırmaları istenir. En uygun olduğunu düşündükleri çözümü seçmeleri ve bu çözümü tercih etme gerekçelerini yazmaları beklenir.
9. Öğrencilerden seçtikleri çözümün topluma sağlayacağı katkıları çalışma kâğıdına yazmaları istenir.
10. Öğrencilerin çalışma kâğıdındaki görevleri sırasıyla tamamlamaları; akran görüşlerini kendi görüşleriyle karşılaştırarak çözüm önerilerini gözden geçirmeleri beklenir.
11. Çalışmalar Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
12. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
13. Öğrencilerin seçtikleri çözümün gerekçesini veya toplumsal katkı açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
14. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Toplumsal sorunu açık biçimde belirlemiş, farklı nedenleri karşılaştırmış ve çözüm önerilerini uygulanabilirlik ile toplumsal yarar açısından gerekçelendirmişsin. Çözümünü savunurken kullandığın gerekçeler çalışmanı güçlü kılıyor. Bir sonraki çalışmada çözümünün olası sınırlılıklarını da tartışmayı deneyebilirsin.
Gelişmekte	Sorunu ve çözüm yollarını doğru yönde ele almışsın. Arkadaşının görüşü kendi görüşünle daha açık karşılaştırman ve seçtiğin çözümün neden daha uygulanabilir olduğunu somut bir gerekçeyle açıklaman çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	Soruna ilişkin bazı neden ve çözüm fikirleri belirlemişsin. Neden ile çözüm arasındaki bağı daha açık kurman ve arkadaşının eklediği görüşlerden birini kendi çözümünü geliştirmek için kullanman yararlı olabilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada değerlendirilebilir bir sorun–neden–çözüm kanıtı henüz oluşmamış. Öğretmen desteğiyle tek bir toplumsal sorun seçerek önce sorunun nedenlerini, ardından bu nedenlerden birine yönelik uygulanabilir bir çözümü yazmayı deneyebilirsin.
Yönlendirme	Grup çalışması veya akran görüşünden yararlanma aşamasında zorlanan öğrenciler için öğretmen, “Sorunun ortaya çıkmasında başka hangi neden etkili olabilir?”, “Arkadaşının önerisi seninkinden hangi yönden farklı?” ve “Bu çözüm uygulanırsa kimlere nasıl katkı sağlar?” gibi kısa sorularla düşünme sürecini destekleyebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Toplumsal sorunları belirlemek amacıyla çevre kirliliği, trafik ve gürültü kirliliği gibi örnek toplumsal sorunların yer aldığı görsel kartlar sunulur. Öğrencilerin bu örneklerden birini seçerek çalışma kâğıdını tamamlamaları sağlanabilir.
- Bir soruna yönelik örnek bir çözüm sunularak bu çözüm üzerinden çıkarımlar yapmaları ve kendi çözüm önerilerini geliştirmeleri desteklenebilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden seçtikleri toplumsal sorunun çözümüne yönelik bir farkındalık afişi veya slogan hazırlamaları istenebilir. Hazırladıkları ürünleri sınıfta sunarak arkadaşlarının görüşlerini almaları sağlanabilir.
- Öğrencilerden belirledikleri toplumsal soruna ilişkin belediye başkanı, okul müdürü veya ilgili bir kuruma hitaben çözüm önerilerini içeren kısa bir öneri mektubu yazmaları istenebilir. Mektupta sorunun nedenlerinin, önerilen çözümün ve topluma sağlayacağı faydaların gerekçeleriyle açıklanması beklenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

TOPLUM İÇİN ÇÖZÜM ÜRETİYORUM

Adı Soyadı:	Sınıf/Şube:	No: .....

Yaşadığınız çevrede karşılaştığınız bir toplumsal sorunu belirleyiniz. Sorunun nedenlerini farklı bakış açılarıyla inceleyiniz; uygulanabilir çözüm önerileri geliştiriniz ve arkadaşınızın görüşünü de dikkate alarak en uygun çözümü gerekçeleriyle savununuz.

Toplum İçin Çözüm Üretiyorum

1. Toplumsal Sorun

.....

↓

2. Sorunun Nedenleri			
Bana Göre 1	Bana Göre 2	Arkadaşıma Göre 1	Arkadaşıma Göre 2
.....	.....	.....	.....

↓

3. En Önemli Nedenleri Belirliyorum	4. Neden Bu Üçünü Seçtim?
1.	.....
2.	.....
3.	.....

↓

5. Çözüm Önerileri Geliştiriyorum		
Bana Göre	Bana Göre 2	Arkadaşıma Göre
.....	.....	.....

↓

7. Seçme Gerekçemi Açıklıyorum

.....

↓

8. Topluma Ve Çevreye Sağlayacağı Katkılar

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

Bu etkinlik açık uçlu ve öğrencinin yaşadığı çevreye dayalı olduğu için tek bir doğru cevap beklenmez. Aşağıdaki örnekler ve kabul ölçütleri değerlendirmede referans olarak kullanılır.

1. Toplumsal Sorunu Belirleme

Örnek: Çevre kirliliği ve bilinçsiz atık bırakılması. Trafik, akran zorbalığı, gürültü kirliliği, su israfı, bağımlılık, sokak hayvanları veya düzensiz kentleşme gibi öğrencinin yakın çevresiyle ilişkili somut sorunlar da kabul edilir.

2. Sorunun Nedenlerini Belirleme

Örnek öğrenci nedenleri: çevre bilincinin yeterince gelişmemiş olması; geri dönüşüm alışkanlığının yaygın olmaması.

Örnek akran nedenleri: plastik kullanımının fazla olması; geri dönüşüm kutularının yetersiz olması. Sorunla mantıklı ilişkisi bulunan farklı nedenler kabul edilir.

3. En Önemli Nedenleri Seçme ve Gerekçelendirme

Öğrencinin dört neden arasından üç nedeni seçmesi ve seçimini sorunun ortaya çıkmasına etkisiyle ilişkilendirmesi beklenir. Tek bir seçim dizisi zorunlu değildir; gerekçe tutarlı ve soruna dayalı olmalıdır.

4. Çözüm Önerileri Geliştirme

Örnek: okul/mahallede bilinçlendirme çalışmaları, geri dönüşüm kutularının artırılması, belediye temizlik kampanyaları. Önerilerin sorunun belirlenen nedenleriyle ilişkili, uygulanabilir ve toplumsal yarar sağlaması beklenir.

5. Farklı Görüşleri Dikkate Alarak Çözümü Düzenleme

Öğrencinin kendi iki önerisi ile arkadaşının önerisini karşılaştırması; akran görüşünden yararlanarak seçimini veya gerekçesini geliştirmesi kabul edilir. Arkadaşının önerisini aynen benimsemesi zorunlu değildir; dikkate aldığına ilişkin kanıt bulunmalıdır.

6. En Uygun Çözümü Seçme ve Savunma

Örnek seçim: okul ve mahallelerde çevre bilinci eğitimlerinin yaygınlaştırılması. Gerekçe; uygulanabilirlik, sürdürülebilirlik ve toplumsal yarar gibi ölçütlerden en az birine dayanmalıdır.

7. Toplumsal Katkıyı Açıklama

Örnek: çevrenin daha temiz ve sağlıklı olması, geri dönüşüm oranının artması, doğal kaynakların korunması, sorumluluk bilincinin gelişmesi. Seçilen çözümle anlamlı neden-sonuç ilişkisi kuran farklı katkılar kabul edilir.

Örnek öğrenci cevabı (özet): "Mahallemde çöp kutularının yetersiz olması ve insanların çöplerini yere atması çevre kirliliğine yol açıyor. Arkadaşım plastik kullanımının da sorunu artırdığını belirtti. Üç nedeni birlikte düşündüğümde geri dönüşüm kutularının artırılması ve bilgilendirme yapılması çözüm olabilir. Bilgilendirme çalışmasını seçiyorum; çünkü uzun vadede insanların davranışını değiştirebilir ve çevre kirliliğini azaltabilir."

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçüt, öğrencinin Ek-1'de oluşturduğu kanıta göre bağımsız olarak değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Toplumsal sorunu ve nedenlerini analiz etme	Yakın çevresinden somut bir toplumsal sorun belirler; kendi görüşü ve akran görüşlerinden hareketle üç etkili nedeni seçer ve seçimini açık bir gerekçeyle ilişkilendirir.	Toplumsal sorunu ve nedenlerini doğru belirler; üç neden seçer ancak gerekçesinde nedenlerin etkisini sınırlı açıklar.	Sorunu belirler ve bir-iki uygun neden yazar; nedenleri karşılaştırma veya seçim gerekçesi sınırlıdır.	Toplumsal sorun ve nedenlerine ilişkin değerlendirilebilir bir yanıt oluşturmaz.
Farklı bakış açılarını karşılaştırma ve dikkate alma	Arkadaşının eklediği neden ve çözüm görüşlerini kendi görüşleriyle karşılaştırır; uygun bulduğu bir görüşün çalışmasını nasıl geliştirdiğini açıkça gösterir.	Akran görüşlerini dikkate alır ve kendi görüşüyle ilişkilendirir; ancak karşılaştırma veya çalışmasına yansıtma kısmında sınırlı eksiklik bulunur.	Akran görüşlerinden birini fark eder; kendi görüşüyle bağlantısını kısa veya yüzeysel biçimde ifade eder.	Akran görüşlerini değerlendirdiğine ilişkin kanıt sunmaz.
Uygulanabilir çözüm önerileri geliştirme	Belirlediği nedenlerle ilişkili, uygulanabilir ve toplumsal yarar sağlayabilecek iki çözüm önerisi geliştirir; akran önerisini de değerlendirme sürecine dâhil eder.	İki çözüm önerisi geliştirir; önerilerden biri nedenlerle veya uygulanabilirlikle sınırlı ilişkilidir.	Sorunla ilişkili tek bir çözüm önerisi geliştirir ya da öneriler uygulanabilirlik açısından sınırlı kalır.	Sorunla ilişkili değerlendirilebilir bir çözüm önerisi oluşturmaz.
Çözümü seçme, gerekçelendirme ve savunma	Çözümler arasından en uygun olanı seçer; kararını uygulanabilirlik, sürdürülebilirlik veya toplumsal yarar ölçütleriyle gerekçelendirir ve beklenen katkıları çözümle ilişkilendirerek savunur.	Uygun bir çözüm seçer ve gerekçelendirir; toplumsal katkıyı açıklar ancak savunmasında ölçütlerden biri yeterince belirgin değildir.	Bir çözüm seçer; gerekçesi veya toplumsal katkı açıklaması genel ve sınırlıdır.	Çözüm seçimine, gerekçesine ve toplumsal katkısına ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.

Toplam Puan	..... / 12			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	10–12 Yetkin | 6–9 Gelişmekte | 1–5 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa)			
Kullanım Notu	*Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme, zenginleştirme ve izleme kararları toplam puandan çok ölçüt profiline* göre verilir.			

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve
Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

3. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Evimiz Dünya
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.2.1. Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerini algılayabilme *a) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini belirler.* *b) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini görselleştirir.* *c) Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların göreceli konum özellikleri ile ülkemizin mutlak konum özelliklerini özetler.*

Etkinlik Adı: Coğrafi Konum

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1), Boya Kalemleri

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Öğrencilerin boya kalemlerini yanlarında bulundurmaları sağlanır ve Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar renkli olarak hazırlanır.
3. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrencilere dağıtılır ve yönergeleri dikkatlice okumaları istenir.
4. Birinci görev için öğrencilerden haritadan yararlanarak ülkemizin en kuzeyinden ve en güneyinden geçen paralelleri, en batısından ve en doğusundan geçen meridyenleri renkli kalemlerle çizmeleri; çizgilerin derecelerini ilgili kutulara yazmaları ve haritanın altındaki alanda Türkiye'nin mutlak ve göreceli konumuna yönelik çıkarımlarını kendi cümleleriyle ifade etmeleri istenir.
5. İkinci görev için öğrencilerden "Genç Seyyahın Günlüğü" metnini okumaları; seyahat rotasını harita üzerinde sırasıyla numaralandırarak çizmeleri, ziyaret edilen ülkeleri ve geçilen denizleri göstermeleri ve metinde geçen göreceli konum ifadelerini ilgili alana yazmaları istenir.

6. Üçüncü görev için öğrencilerden "Atlas'ın Seyir Defteri" metnini okumaları; rotayı harita üzerine çizmeleri, ziyaret edilen yerlerdeki konum işaretlerine sıra numaralarını ve ilgili kıta/okyanus adını yazmaları, ardından harita altındaki soruları cevaplandırmaları istenir.
7. Dördüncü görev için öğrencilerden verilen mutlak konum ve göreceli konum kelimelerini kullanarak Türkiye'nin konum özelliklerine ilişkin anlamlı bir özet hazırlamaları istenir.
8. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
9. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
10. Öğrencilerin bir çıkarımını, harita üzerindeki bir gösterimini veya özetindeki bir ifadeyi geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
11. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Türkiye'nin mutlak konumunu paralel ve meridyenlerle doğru göstermiş, göreceli konum özelliklerini rota ve harita çalışmalarıyla ilişkilendirmiş ve verilen kavramları kullanarak anlaşılır bir özet oluşturmuşsun. Bir sonraki çalışmanda konum özelliklerinin sonuçlarını farklı örneklerle ilişkilendirmen çalışmanı daha da güçlendirebilir.
Gelişmekte	Konum özelliklerinin önemli bölümünü doğru belirlemiş ve haritada göstermişsin. Bazı rota, kıta/okyanus yerleştirmeleri ya da özet ifadelerinde sınırlı eksiklikler var. Harita ile metindeki konum ifadelerini yeniden karşılaştırman çalışmanı daha tutarlı hâle getirebilir.
Başlangıç	Mutlak ve göreceli konuma ilişkin bazı doğru bilgiler kullanmışsın; ancak harita üzerindeki gösterimler ile özet arasında bağlantı kurmakta zorlanmışsın. Paralel-meridyen derecelerini ve haritadaki yön ilişkilerini ders kitabındaki konum gösteren haritalarla yeniden eşleştirmen yararlı olabilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada konum özelliklerini değerlendirmeye yetecek bir kanıt henüz oluşmamış. Öğretmen rehberliğinde bir örnek harita üzerinde paralel, meridyen, kıta ve okyanus konumlarını birlikte inceleyerek çalışmayı yeniden denemen uygun olabilir.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yönlendirme	Eksik ve yanlış öğrenmelerde öğrencinin ders kitabındaki konum gösteren haritalarla ve öğretmenin sunduğu güvenilir temel kaynaklara yeniden başvurması sağlanabilir. Gerekli görülürse EBA'daki konuya ilişkin bağlantıda yer alan animasyonlardan yararlanılarak paralel-meridyen, göreceli konum ve harita üzerinde rota gösterimi birlikte yeniden incelenebilir.

Eksik ve yanlış öğrenmeleri gidermesi için EBA'daki https://ders.eba.gov.tr/ders/proxy/VCollabPlayer_v0.0.1064/index.html#/main/curriculumContent/eba/6/e1ad96c61ba090a8?currID=-0b3703ea2b563e79680b9b18ed14d1d0&type=9&backID=-1 linkinde yer alan animasyonlar izletilebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Üzerinde "Kuzey", "Güney", "Doğu" ve "Batı" yazan 4 büyük kart hazırlanarak öğrenciden Türkiye haritasının en uç noktalarına bu yön kartlarını yerleştirmesi ve o noktadaki dereceyi (Örn: 36° Kuzey) kartın üzerine yazması istenebilir.
- Göreceli konum özelliklerini anlamak amacıyla; denizler için bir gemi görseli, Asya-Avrupa arasında bağlantı için bir köprü görseli ve enerji koridoru için bir petrol varili görseli kullanılarak öğrenci bu görselleri harita üzerindeki ilgili yerlere yapıştırarak soyut bilgi görselleştirilebilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilere "Türkiye, bugünkü mutlak konumunda değil de 0-10 derece Kuzey paralelleri arasında yer alsaydı; iklimimiz, tarım ürünlerimiz ve kıyafetlerimiz nasıl değişirdi?" problem durumu verilerek öğrenciden bu değişimi anlatan bir karşılaştırmalı metin veya karşılaştırma tablosu hazırlaması istenebilir.
- Ülkemizin, kıtaların ve okyanusların konum özelliklerine ilişkin kavramları kullanarak kelime bulmacaları veya farklı türlerde bulmacalar tasarlamaları istenebilir.

EK 1. ÇALIŞMA KÂĞIDI

Görev-1:

Aşağıdaki görseli inceleyerek verilen soruları cevaplayınız.

1) Türkiye'nin sınırlarından geçen paralel ve meridyenleri harita üzerinde çiziniz.

2) Türkiye'nin sınırlarından geçen paralel ve meridyenlerin derecelerini harita üzerinde ilgili kutulara yazınız.

3) Türkiye'nin mutlak ve göreceli konumuna ilişkin çıkarımlarınızı aşağıdaki ilgili bölümlere yazınız.

Mutlak Konuma İlişkin Çıkarımlarım

.....

Göreceli Konuma İlişkin Çıkarımlarım

.....

Görev-2:

Sevgili öğrenciler, aşağıda bir seyyahın Türkiye ve çevresindeki seyahatini anlatan bir hikâye yer almaktadır. Hikâyeyi dikkatlice okuyarak altında verilen soruları cevaplayınız.

GENÇ SEYYAHIN GÜNLÜĞÜ

Güneşli bir sabah İstanbul'dan yolculuğuma başladım. Amacım, Türkiye'nin çevresindeki denizleri keşfetmek ve komşu devletleri yakından tanımaktı.

İlk olarak Marmara Denizi'ni geçerek Ege Denizi'ne ulaştım. İzmir'den hareket edip hem kara hem de deniz komşumuz olan Yunanistan'ı ziyaret ettim. Ardından kara yoluyla kuzeye ilerleyerek Balkanlar'daki komşumuz Bulgaristan'a geçtim.

Bulgaristan'dan sonra Karadeniz üzerinden yaptığım gemi yolculuğunun ardından Gürcistan'a ulaştım. Buradan sonra rotamı güneydoğuya çevirerek Ermenistan sınırına geçtim. Ardından Türkiye ile Azerbaycan arasında önemli bir bağ oluşturan ve en kısa kara sınırımız olan Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti'ni ziyaret ettim. Daha sonra İran'a geçerek köklü tarihiyle bilinen bu ülkeyi yakından tanıdım. Buradan Mezopotamya'nın kadim topraklarına ev sahipliği yapan Irak'a ulaştım. Yolculuğumun devamında Türkiye'nin en uzun kara sınırına sahip komşusu olan Suriye'yi de ziyaret ettim.

Yolculuğumun son bölümünde Antalya'ya geçerek Akdeniz'e açıldım. Deniz yoluyla Türkiye'nin denizaşırı komşusu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ulaştım. Türkiye'nin çevresindeki denizleri ve komşularıyla ne kadar zengin, stratejik ve özel bir coğrafyada yer aldığını bir kez daha anladım.

1) Metindeki yolculuk güzergâhını inceleyiniz. Seyyahın izlediği rotayı sırasıyla numaralandırarak harita üzerinde çizerek gösteriniz. Güzergâh boyunca ziyaret ettiği ülkeleri ve geçtiği denizleri yazınız.

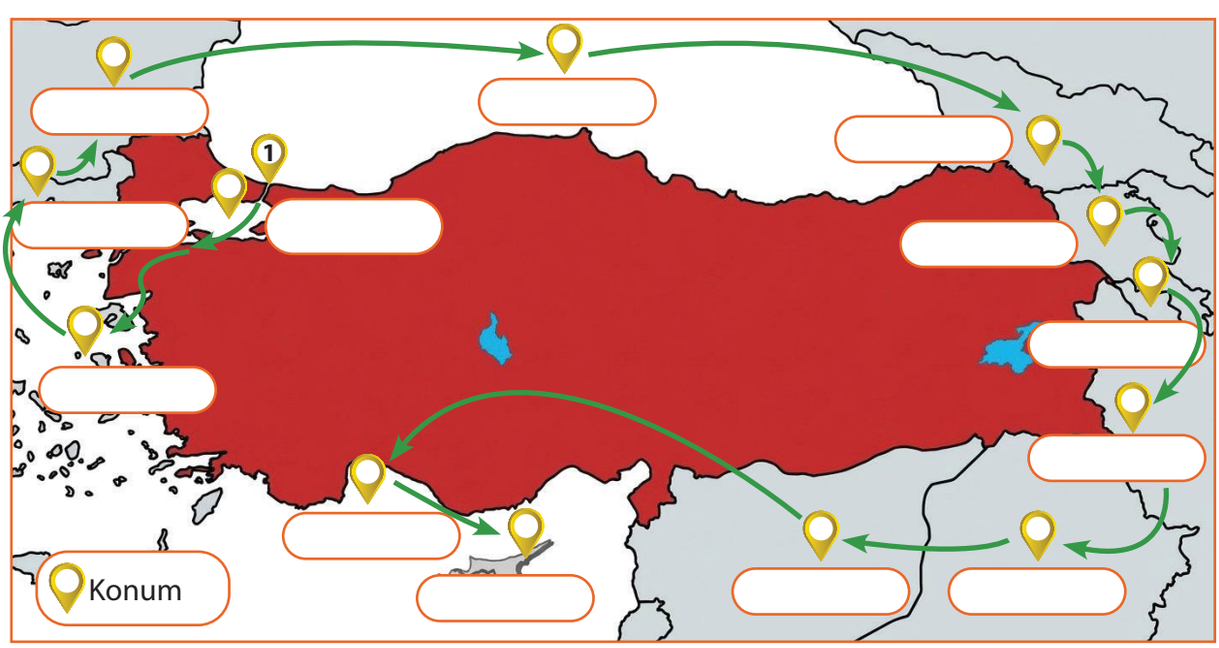

2) Metindeki yolculuğu inceleyiniz. Seyyahın kullandığı hangi ifadeler Türkiye'nin göreceli konumunun ulaşım, ticaret ve kültürel etkileşim açısından önemini göstermektedir? Örneklerle açıklayınız.

.....

.....

Görev-3:

Sevgili genç coğrafyacılar, aşağıda dünyayı köşe bucak gezen Atlas'ın seyir defterinden alınan notlar yer alıyor. Notları dikkatlice okuyarak harita üzerinde 1. duraktan yola çıkarak Atlas'ın rotasını çizerek ilerleyiniz. İlerlediğiniz konumların sıra ile numarasını ve hangi kıta veya okyanus olduğunu haritadaki boş kutucuklara uygun şekilde yazınız.

ATLAS'IN SEYİR DEFTERİ

1. Durak:

"Yolculuğuma, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan eşsiz ülkem **Türkiye**'den başladım. Burası jeopolitik olarak tam bir köprü konumunda!"

2. Durak:

"Akdeniz'den gemiyle gelince Türkiye'nin hemen doğusundaki topraklara yöneldim. Dünyanın yüz ölçümü bakımından en büyük kıtası olan **Asya Kıtası**'nı geçtim. Buradan kara yolu ile doğuya doğru ilerlediğimde, Asya ile Amerika kıtalarını birbirinden ayıran, dünyanın en büyük ve en derin okyanusu olan Büyük Okyanusun kıyısına ulaştım."

3. Durak:

"Büyük Okyanus'u aşarak 'Yeni Dünya' olarak adlandırılan topraklara ulaştım. Kuzeyde beni **Kuzey Amerika Kıtası** karşıladı. Güneye doğru ilerledikçe, yeşilin ve sarının tonlarıyla bezeli Panama Kanalı'nın hemen altındaki **Güney Amerika Kıtası**'na ayak bastım."

4. Durak:

"Amerika kıtalarından ayrılıp doğuya, eski dünyaya doğru yelken açtım. Bu sırada Kuzey Amerika, Güney Amerika ile Avrupa, Afrika kıtaları arasında uzanan **Atlas Okyanusu** sularını geçmek tam bir haftamı aldı."

5. Durak:

"Atlas Okyanusu'nu geride bırakınca karşıma tam Ekvator çizgisinin üzerinde yer alan vahşi doğasıyla ünlü **Afrika Kıtası** çıktı. Afrika'nın hemen kuzeyine, Türkiye'mizin de batı komşularının yer aldığı **Avrupa Kıtası**'na geçerek tarihi şehirleri ziyaret ettim."

6. Durak:

"Avrupa'dan ayrılıp dünyanın en güney ucuna doğru yelken açtım. Afrika ile Asya'nın güneyinde Okyanusya'nın batısında kalan **Hint Okyanusu**'nu geçerek en küçük kıta olan **Avustralya (Okyanusya) Kıtası**'na ulaştım. Seyahatimi bitirmeden önce Güney Okyanusuna gelerek dünyanın en güneyinde yer alan, üzeri tamamen buzlarla kaplı beyaz renkli **Antarktika Kıtası**'na uzaktan bakıp soğuğu iliklerime kadar hissettim. Zamanım yetmediği için Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya kıtalarının kuzeyindeki okyanusu gezmeye zaman bulamadım."

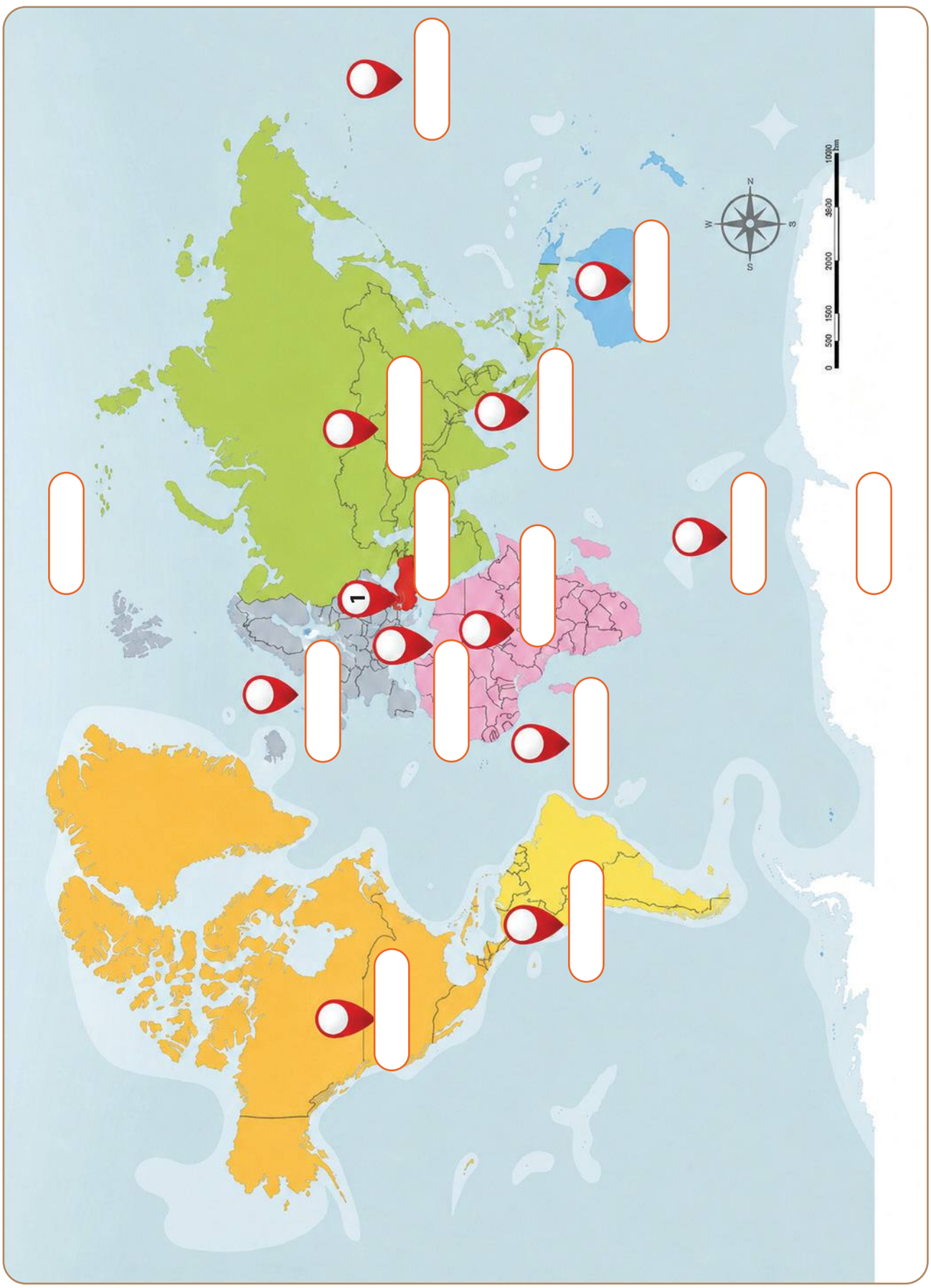
N
W
S
0
500
1500
2000
3500
10000

1) Haritadan yararlanarak Afrika kıtasının göreceli konumunu yazınız.

.....

2) Haritadan yararlanarak Büyük Okyanus'un göreceli konumunu yazınız.

.....

Görev-4:

Mutlak Konum Kelimeleri	Göreceli Konum Kelimeleri
36°-42° Kuzey Paralelleri 26°-45° Doğu Meridyenleri Kuzey Yarım Küre 76 Dakika Ekvator Greenwich	Jeopolitik Kıtalararası Köprü İstanbul ve Çanakkale Boğazları Akdeniz, Karadeniz, Marmara Denizi, Ege Denizi Yükselti

Mutlak konum ve göreceli konum ile ilgili verilen kelimelerden yararlanarak Türkiye'nin mutlak konumu ve göreceli konumu ile ilgili bir özet hazırlayınız.

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

Ek-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

3) Mutlak Konumuna İlişkin Çıkarımlar

Türkiye;

Ekvatorun kuzeyinde yer aldığı için Kuzey Yarım Küre'dedir.

Başlangıç meridyeni olan Greenwich'in doğusunda yer aldığı için Doğu Yarım Küre'dedir.

36-42 Kuzey Paralelleri arasında yer alması Orta Kuşak Ülkesi olduğunu gösterir.

Göreceli Konumuna İlişkin Çıkarımlar

Türkiye; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en çok yaklaştığı merkezi bir noktada yer alır.

Karadeniz, Akdeniz ve Ege Denizi ile çevrili bir yarımada görünümündedir.

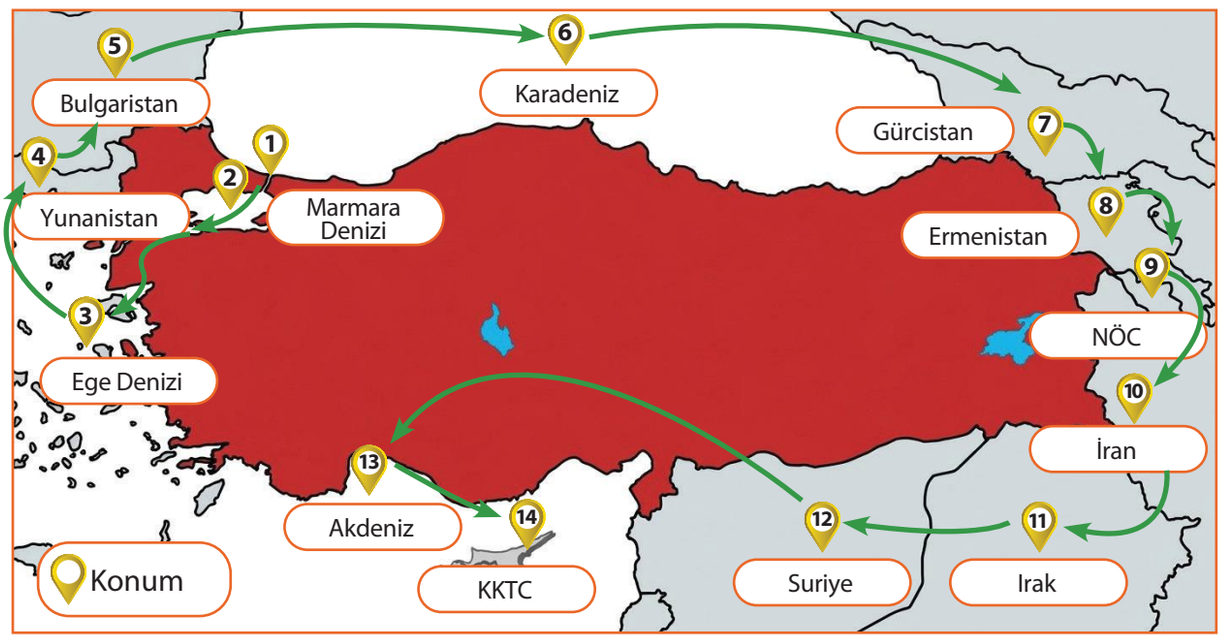

2) Metinde Geçen Göreceli Konum ile İlgili İfadeler

A. Çevre Denizler ve Ada Bağlantısı

Marmara, Ege, Karadeniz ve Akdeniz ile çevrili olması: Üç tarafının denizlerle çevrili bir yarımada ülkesi durumunda bulunması.

Akdeniz üzerinden Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne deniz yoluyla ulaşılması: Türkiye'nin denizaşırı komşusunun bulunması ve Akdeniz'deki stratejik konumu.

B. Jeopolitik ve Bölgesel Konum

Farklı coğrafi bölgelere komşu olması: Balkanlar (Bulgaristan) ve Mezopotamya (Irak) gibi tarihi ve stratejik bölgelerle doğrudan bağlantısının bulunması.

Köklü tarihe sahip medeniyetlerle sınırdaş olması: Tarihi Mezopotamya topraklarına ve köklü bir geçmişe sahip İran'a komşu olması.

Kıtalar ve bölgeler arasında geçiş güzergâhında yer alması: Metnin bütününde vurgulanan, Türkiye'nin çevresindeki denizler ve komşularıyla stratejik, zengin ve özel bir coğrafyada bulunması.

C. Sınır Özellikleri ve Komşuluk İlişkileri

Yunanistan: Hem kara hem de deniz komşusu olması.

Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti: Türkiye ile Azerbaycan arasında doğrudan bağ oluşturan ve en kısa kara sınırına sahip olduğumuz bölge olması.

Suriye: Türkiye'nin en uzun kara sınırına sahip olduğu komşusu olması.

Görev-3: Atlas'ın Seyir Defteri – Harita Cevabı

Aşağıdaki harita, rotanın kıta ve okyanuslarla ilişkilendirilmesine yönelik örnek cevap niteliğindedir. Öğrencinin harita üzerinde aynı coğrafi ilişkileri doğru göstermesi kabul edilir.

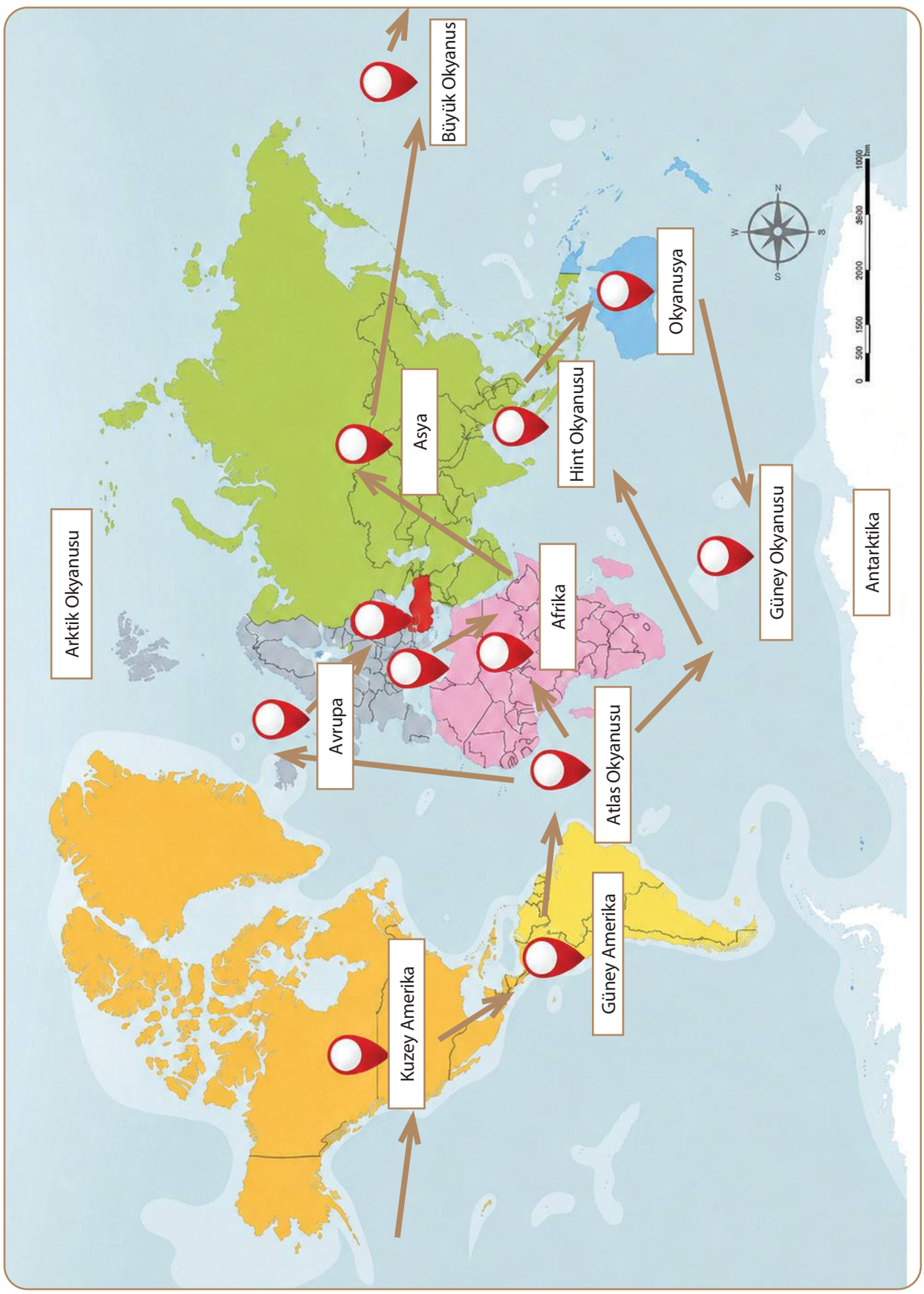
Büyük Okyanus
Asya
Hint Okyanusu
Okyanusya
Arktik Okyanusu
Afrika
Güney Okyanusu
Antarktika
Avrupa
Atlas Okyanusu
Güney Amerika
Kuzey Amerika

1. Afrika Kıtasının Göreceli Konumu

Afrika, dünya karalarının merkezine yakın, stratejik bir geçiş noktasında yer alır:

- Kuzeyinde: Avrupa kıtası ve Akdeniz yer alır.
- Kuzeydoğusunda: Kırmızı renkle vurgulanan Türkiye ve yeşil renkli Asya kıtası bulunur.
- Batısında: Kuzey ve Güney Amerika ile arasında kalan Atlas Okyanusu yer alır.
- Doğusunda ve Güneydoğusunda: Asya ve Avustralya ile arasında kalan Hint Okyanusu bulunur.
- Güneyinde: Antarktika kıtası uzanır.

2. Büyük Okyanusun Göreceli Konumu

Büyük Okyanus, haritanın hem en solunda hem de en sağında yer alan büyük su kütlesidir. En büyük okyanus olarak karşımıza çıkar.

- Batı Parçası Kuzey Amerika ve Güney Amerika kıtalarının batısında yer alır.
- Doğu Parçası: Asya ve Avustralya kıtalarının doğusunda yer alır.
- Kuzeyinde: Kuzey kutup bölgesi bulunurken, güneyinde Antarktika (beyaz) yer alır.

1. Türkiye'nin Mutlak Konumu

Türkiye, başlangıç çizgilerine olan uzaklığı bakımından dünya üzerinde son derece net sınırlarla belirlenmiş bir mutlak konuma sahiptir. Ülkemiz, **26°-45° Doğu Meridyenleri** ile **36°-42° Kuzey Paralelleri** arasında yer almaktadır.

Bu koordinatların getirdiği temel sonuçlar şunlardır:

Kuzey Yarım Küre'de yer alması sebebiyle güneyden kuzeye doğru gidildikçe güneş ışınlarının geliş açısı küçülür ve sıcaklıklar genel olarak azalır.

Ekvator ile Kutup noktası arasında, tam olarak **Orta Kuşak** (ılıman kuşak) içinde bulunması sayesinde dört mevsimi belirgin olarak yaşar.

En doğusu (45° Doğu - Iğdır) ile en batısı (26° Doğu - Gökçeada) arasında toplam 19 meridyen fark bulunur. Bu durum, iki uç arasında **76 dakikalık** bir yerel saat farkının oluşmasına neden olur.

2. Türkiye'nin Göreceli Konumu

Türkiye'nin kıtalara, denizlere, yeryüzü şekillerine ve küresel siyasi merkezlere olan mesafesini ifade eden göreceli konumu, ona dünyada eşine az rastlanır avantajlar sağlamaktadır.

Bu konumun öne çıkan unsurları şunlardır:

Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan, ticari ve kültürel geçiş yollarının merkezinde yer alan bir **kıtalar arası köprü** vazifesi görür.

Asya ve Avrupa arasındaki bu geçiş güzergâhının en kritik noktalarını, küresel deniz ticaretinde hayati öneme sahip olan **İstanbul ve Çanakkale Boğazları** oluşturur.

Üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada ülkesidir; bu durum iklim çeşitliliğini, turizmi ve deniz taşımacılığını olumlu etkiler.

Batıdan doğuya doğru gidildikçe genel olarak artan **yükselti** ve engebeli yer şekilleri, kısa mesafelerde farklı iklim özelliklerinin görülmesini ve bitki örtüsünün zenginleşmesini sağlar.

Tüm bu fiziki, ekonomik ve stratejik özelliklerin bir araya gelmesi, Türkiye'yi küresel siyasette ve uluslararası ilişkilerde çok güçlü bir **jeopolitik** konuma taşımaktadır.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Çalışma kâğıdındaki kanıtlar her ölçüt için ayrı değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı, 0 – Performans Gözlenmedi düzeyi ise ilgili ölçütte değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Konum özelliklerini belirleme	Türkiye'nin mutlak konumunu paralel ve meridyen dereceleriyle doğru belirler; Türkiye'nin, kıtaların ve okyanusların göreceli konumuna ilişkin doğru konum ifadeleri oluşturur.	Mutlak konum değerlerini ve göreceli konum özelliklerini genel olarak doğru belirler; bir konum ifadesinde sınırlı hata veya eksiklik bulunabilir.	Mutlak ya da göreceli konuma ilişkin bazı doğru bilgiler belirler; ancak derece, yön veya konum ilişkilerinde yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Mutlak ve göreceli konum özelliklerine ilişkin değerlendirilebilir bir belirleme yapmaz.
Konum özelliklerini görselleştirme	Paralel ve meridyenleri, seyyah rotalarını, ülkeleri, denizleri, kıta ve okyanusları harita üzerinde doğru ve tutarlı biçimde gösterir.	Harita üzerindeki temel çizim ve yerleştirmeleri doğru yapar; rota ya da coğrafi unsur gösteriminde sınırlı eksiklik bulunabilir.	Harita üzerinde bazı doğru çizim veya yerleştirmeler yapar; rota ve coğrafi unsurların konumlandırılmasında desteğe ihtiyaç duyar.	Harita üzerinde değerlendirilebilir bir çizim, rota veya coğrafi unsur yerleştirmesi yapmaz.
Konum özelliklerini özetleme	Verilen mutlak ve göreceli konum kavramlarını doğru bağlamlarda kullanarak Türkiye'nin konum özelliklerini açık, tutarlı ve anlamlı bir bütün hâlinde özetler.	Mutlak ve göreceli konuma ilişkin temel kavramları doğru kullanarak anlaşılır bir özet oluşturur; bir veya iki bağlantıda sınırlı eksiklik bulunabilir.	Bazı konum kavramlarını doğru kullanır; ancak mutlak ve göreceli konumu ayırma veya kavramları anlamlı bir bütün içinde kullanma konusunda yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Konum özelliklerine ilişkin değerlendirilebilir bir özet oluşturmaz.

Toplam Puan	..... / 9			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	8–9 Yetkin | 5–7 Gelişmekte | 1–4 Başlangıç | 0 yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa Performans Gözlenmedi			
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme, zenginleştirme ve izleme kararları ölçüt profiline göre verilir.			

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Evimiz Dünya
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.2.3. Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini yorumlayabilme *a) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini inceler.* *b) Ülkemizin Türk dünyası ile kültürel iş birliklerini bağlamdan kopmadan dönüştürür.* *c) Ülkemizin Türk dünyasıyla kültürel iş birliklerini nesnel, doğru ve anlamı değiştirmeyecek şekilde yeniden ifade eder.*

Etkinlik Adı: Türk Dünyasına Yolculuk

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1), Renkli kalemler

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır. Gazete haberlerinin okunabilirliğini artırmak amacıyla haber görseli etkileşimli tahtaya da yansıtılabilir.
3. "Türk Dünyasından Haberler" başlıklı gazete sayfasının dikkatlice incelenmesi ve çalışma kâğıdındaki görevlerin yönergelerine uygun biçimde sırasıyla tamamlanması sağlanır.
4. Öğrencilerin haberlerde yer alan bilgilerden yararlanarak Türkiye'nin Türk dünyasıyla yürüttüğü kültürel iş birliği alanlarını belirlemeleri, bu iş birliklerini geliştirmeye yönelik örnekler üretmeleri ve kültürel iş birliğinin önemini gerekçeleriyle ifade etmeleri beklenir.
5. Gerektiğinde öğrencilerin gazete haberlerini yeniden incelemelerine ve cevaplarını haberlerdeki bilgilere dayandırmalarına olanak sağlanır.
6. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.

7. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
8. Öğrencilerin iş birliğinin önemini açıkladıkları bir ifadeyi veya geliştirdikleri bir iş birliği önerisini geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
9. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Gazete haberlerinden kültürel iş birliği alanlarını doğru belirlemiş, önerilerini ilgili alanlarla tutarlı biçimde eşleştirmiş ve kültürel iş birliğinin önemini iki ayrı gerekçeyle açıklamışsın. Çalışmanı daha da güçlendirmek için önerilerinden birinin hangi Türk dünyası ülkeleri arasında uygulanabileceğini somutlaştırmayı deneyebilirsin.
Gelişmekte	Haberlerdeki iş birliği alanlarını genel olarak doğru belirlemiş ve uygulanabilir öneriler geliştirmişsin. Bazı açıklamalarında öneri ile iş birliği alanı arasındaki bağ veya gerekçe yeterince açık değil. Seçtiğin bir önerinin hangi kültürel bağı güçlendireceğini bir cümleyle açıklamayı deneyebilirsin.
Başlangıç	Türk dünyasıyla kültürel iş birliğine ilişkin bazı doğru örnekler bulmuşsun; ancak alan, örnek ve gerekçe arasındaki ilişkiyi kurarken desteğe ihtiyaç duyuyorsun. Gazete haberlerinden birini yeniden inceleyerek haberdeki etkinliği "hangi alanda iş birliği?" sorusuyla eşleştirmeyi deneyebilirsin.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada bu ölçütlere ilişkin değerlendirilebilir bir yanıt henüz bulunmuyor. Gazete haberlerinden tek bir örnek seçilerek ilgili iş birliği alanının birlikte belirlenmesi ve ardından aynı örnek üzerinden kısa bir gerekçe oluşturulması uygun bir başlangıç olabilir.
Yönlendirme	Konuyla ilgili öğrenme eksikliklerinde EBA'daki "Ülkemiz ve Türk Dünyası Arasında Köprüler" içeriğinden yararlanılabilir. Öğrencilerin gazete haberlerindeki kültürel iş birliği örneklerini yeniden incelemeleri ve örnekleri eğitim, sanat ve kültür, spor veya turizm alanlarından biriyle ilişkilendirmeleri desteklenebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilere, farklı ülkelerden çocukların yaptığı resimler gösterilebilir veya ortak çizgi filmler izletilebilir.
- Türk dünyası haritası üzerinde ilgili ülkelerden ülkemize en yakın olanları ana ve ara yönleri kullanarak göstermeleri istenebilir.

Zenginleştirme

- Öğrenciler Türk dünyası ülkelerinden merak ettikleri bir ülkeyi; nüfus, iklim, ekonomik faaliyetler, yer şekilleri ve tarihî yapıları gibi farklı özellikleriyle tanıtacakları yazılı, görsel ya da dijital bir ürün oluşturabilir.
- TÜRKSOY tarafından her yıl seçilen "Türk Dünyası Kültür Başkenti" uygulaması incelenerek aynı öğrenme çıktısını derinleştiren özgün bir kültürel iş birliği önerisi geliştirilebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Adı Soyadı:	Sınıf/Şube:	No: .....

TÜRK DÜNYASINDAN HABERLER

TÜRK DÜNYASINDAN HABERLER

EKİM 2026

AYNI DİLİ KONUŞAN GELECEK NESİLLER!

Türk dünyasındaki gençlerimizin birbirini tanıması ve iyi eğitim alması çok önemli. Bu alanda iki büyük kahramanımız var:

Yunus Emre Enstitüsü (YEE): Dünyanın dört bir yanında merkezleri var. Adeta Türk kültürünün gönül elçisi! Yurt dışında yaşayan kardeşlerimize Türkçe öğretiyor, ebru sanatı gibi geleneksel değerlerimizi tanıtıyor.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB): "Türkiye Bursları" projesiyle tanınıyor. Kazakistan'dan veya Azerbaycan'dan başarılı öğrencileri ülkemize getirerek üniversitelerimizde ücretsiz eğitim almalarını sağlıyor. Böylece mezun olan gençler, ülkelerimiz arasında birer sevgi elçisi oluyor.

ATALARIMIZIN İZİNDE OKLAR HEDEFE!

Spor sadece futbol veya basketbol değildir! Kültürel bağlarımızı güçlendiren en önemli etkinliklerden biri geleneksel sporlarımızdır.

Dünya Göçebe Oyunları: Kurumlarımızın desteğiyle düzenlenen bu dev organizasyon, "Geleneksel Sporların Olimpiyatları" olarak bilinir.

Neler Yapılıyor? Kırgızistan, Kazakistan ve Türkiye gibi ülkelerden gelen sporcular; atlı okçuluk, kökbörü, mangala ve geleneksel güreş gibi ata sporlarımızda yarışıyor. Bu etkinlikler, eski Türk yaşam tarzını spora yansıtarak kardeşlik bağlarımızı güçlendiriyor.

TÜRK DÜNYASININ UNESCO'SU SAHNEDE

Sanat, kardeşliğimizi pekiştiren en eğlenceli ve duygusal yoldur. Kültürümüzün korunması için çalışan harika kurumlarımız şunlar:

TÜRKSOY (Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı): Türk dünyasının sanat çınarıdır! Her yıl bir şehrimizi "Türk Dünyası Kültür Başkenti" ilan eder. Ortak Nevruz kutlamaları düzenler, ressamlarımızı ve müzisyenlerimizi aynı sahnede buluşturur.

TİKA (Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı): Sadece sanatla değil, tarihi mirasımızla da ilgilenir. Örneğin, Moğolistan'daki Orhun Yazıtları'na giden yolu yapmış, ata yadigârı camileri, türbeleri ve köprüleri restore etmiştir. Bu sayede ortak hafızamız yok olmaktan kurtuluyor.

İPEK YOLU YENİDEN CANLANIYOR

Kardeş ülkelerin birbirini ziyaret etmesi, kültürel iş birliğinin en güzel ifade şeklidir. Turizm alanında yapılan çalışmalar ekonomiye de büyük katkı sağlar.

Ortak Tur Projeleri: TDT (Türk Devletleri Teşkilatı) yazalım lütfen öncülüğünde "Modern İpek Yolu" turizm paketleri hazırlanmıştır. Bir turist, tek bir gezi planıyla önce Türkiye'yi, sonra Azerbaycan'ı, ardından Özbekistan'daki tarihi Semerkant şehrini gezebilir.

Kültürel Etkileşim: TİKA'nın restore ettiği tarihi eserler ve TÜRKSOY'un düzenlediği festivaller sayesinde, her yıl binlerce turist Türk dünyasını ziyaret ederek ortak kültürümüzü yerinde yaşamaktadır.

RESSAMLAR SERGİSİ

TÜRKSOY'un 30. yılı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. yılı kapsamında düzenlenen "Kuzey Makedonya'dan Ressamlar Sergisi", Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi'nde açıldı. Açılışa çok sayıda devlet yetkilisi, büyükelçi ve sanatsever katıldı.

Konuşmalarda, TÜRKSOY'un kültürel iş birliği ve kültürel mirasın tanıtımındaki rolü, sanatın toplumları birleştirici gücü, Kuzey Makedonya'daki çok kültürlü yaşam ve TİKA'nın Balkanlar'daki kültürel çalışmaları vurgulandı. Etkinlik, hediye takdimi ve müzik dinletisiyle sona erdi.

** Gazete haberleri genel ağdan derlenmiştir.*

1. Yukarıdaki gazete haberlerini inceleyip Türkiye'nin Türk dünyasıyla iş birliği yaptığı dört alanı yazınız.

.....

.....

.....

.....

2. Türkiye ile Türk dünyası arasındaki iş birliklerini geliştirmenin farklı yollarını düşününüz. En az iki iş birliği önerinizi ve ilgili oldukları alanları aşağıdaki tabloya örnekteki gibi yazınız.

İş Birliği Önerim	İş Birliği Alanı
Türkiye ve Türk Cumhuriyetlerindeki ortaokul öğrencilerinin katılımıyla her yıl farklı bir ülkede "Ortak Kültürümüz ve Sanat" konulu Uluslararası Çocuk Resim ve Müzik Festivali düzenlenmesi	Sanat

3. Gazete haberlerine göre "Türk dünyası ile kültürel iş birliği kurmak neden önemlidir?" İki gerekçeyle açıklayınız.

a) .....

.....

b) .....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

EK-2 CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

Öğrenci farklı ifadeler kullansa da cevap haberlerdeki bilgiyle ve görev bağlamıyla anlamca uyumluysa doğru kabul edilir.

Soru	Beklenen Cevap / Kabul Ölçütü
1	Haberlerden eğitim, sanat ve kültür, spor ve turizm olmak üzere dört alan belirlemesi beklenir.
2	Öğrencinin seçtiği alanlarla uyumlu ve mantıklı en az iki kültürel iş birliği önerisi vermesi beklenir. Örneğin eğitim–öğrenci değişim programı, sanat–ortak sergi/festival, spor–ortak turnuva gibi uygun farklı cevaplar kabul edilir.
3	Ortak kültürün korunması, kardeşlik bağlarının güçlenmesi, kültürel mirasın tanıtılması, ülkeler arası dayanışmanın artması gibi iki farklı ve anlamlı gerekçe beklenir.

Kullanım notu: Genel performans düzeyi Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarına göre belirlenir; geri bildirim ve farklılaştırma kararları toplam puandan çok ölçüt profiline dayandırılır.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Çalışma kâğıdının üç görevi, öğrenme çıktısının süreç bileşenleriyle ilişkili aşağıdaki ölçütler üzerinden değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir bir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Türk dünyasıyla kültürel iş birliği alanlarını inceleme ve belirleme	Gazete haberlerinden eğitim, sanat ve kültür, spor ve turizm alanlarının dördünü doğru belirler.	Haberlerden üç iş birliği alanını doğru belirler; bir alanı eksik ya da farklı sınıflandırır.	Haberlerden bir veya iki iş birliği alanını doğru belirler; diğer alanları ayırt etmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Gazete haberlerinden kültürel iş birliği alanlarına ilişkin değerlendirilebilir bir belirleme yapmaz.
Kültürel iş birliğine uygun örnekler verme	En az iki uygulanabilir iş birliği önerisi geliştirir; her öneriyi ilgili kültürel iş birliği alanıyla doğru eşleştirir.	En az iki öneri geliştirir; önerilerden birinin alanla ilişkisi veya uygulanabilirliği yeterince açık değildir.	Bir anlamlı iş birliği önerisi geliştirir ve alanla ilişkilendirir; ikinci örneği oluşturmak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kültürel iş birliğine ilişkin değerlendirilebilir bir öneri sunmaz.
Türk dünyasıyla kültürel iş birliğinin önemini ifade etme	Kültürel iş birliğinin önemini birbirinden farklı iki gerekçeyle açıklar ve gerekçelerini ortak kültür, dayanışma veya kültürel mirasla ilişkilendirir.	İki gerekçe yazar; gerekçelerden biri genel kalır veya kültürel iş birliğiyle bağlantısı yeterince açıklanmaz.	Kültürel iş birliğinin önemine ilişkin bir anlamlı gerekçe ifade eder; ikinci gerekçeyi geliştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kültürel iş birliğinin önemine ilişkin değerlendirilebilir bir gerekçe sunmaz.

Toplam Puan	..... / 9			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	8–9 Yetkin | 5–7 Gelişmekte | 1–4 Başlangıç | 0 yalnız bütün ölçütlerde değerlendirilebilir kanıt bulunmadığında Performans Gözlenmedi			
Kullanım Notu	*Toplam puan genel görünüm sağlar. Geri bildirim, yeniden düzenleme ve destekleme/zenginleştirme kararları öğrencinin hangi ölçütlerde güçlü veya desteğe ihtiyaç duyduğunu gösteren ölçüt profiline* göre verilir.			

Ortaokullarda Sınıf İçi Ölçme ve
Değerlendirme Süreçlerinde Öğretmenlerin Güçlendirilmesi

5. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Ortak Mirasımız
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.3.1. Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarını sorgulayabilme *a) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında merak ettiği konuyu tanımlar.* *b) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklara dayanarak sorular sorar.* *c) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında verilen kaynaklardan bilgi toplar.* *ç) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında topladığı bilgilerin doğruluğunu değerlendirir.* *d) Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkıları hakkında toplanan bilgiler üzerinden çıkarım yapar.*

Etkinlik Adı: Geçmişin İzinde Türk Devletleri

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller	Ölçme ve Değerlendirme Araçları
Çalışma Kâğıdı (Ek-1)	Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Öğrencilere ders öncesinde Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarıyla ilgili bir etkinlik yapılacağı belirtilir; ders kitabındaki ilgili konuyu okuyarak ve araştırarak gelmeleri istenir. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.

3. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrencilere dağıtılır. Öğrencilerden kartları okumaları istenir.
4. Öğrencilerden merak cümlesini bir soruya dönüştürmeleri, meraklarından hareketle Asya Hun, Göktürk veya Uygur devletlerinden birini seçmeleri ve seçtikleri devlete yönelik 5N1K sorularını oluşturmaları istenir.
5. "Bir Elçinin Günlüğünden Türkistan" metni okutulur. Öğrencilerden metinden ve ders kitabından elde ettikleri bilgileri ilgili alanlara kaydetmeleri; metinde açıkça geçen ifadelerle ders kitabından ekledikleri bilgileri ayırt etmeleri istenir.
6. Öğrencilerden kullandıkları kaynakları belirtmeleri, kaynaklardaki bilgilerle ders kitabındaki bilgileri karşılaştırmaları ve kaynağın kim tarafından yazıldığının bilginin doğruluğunu değerlendirirken neden önemli olduğunu açıklamaları istenir.
7. Öğrencilerden topladıkları bilgilerden hareketle ilk Türk devletlerinin medeniyetimize katkılarından günümüzde devam edenleri belirlemeleri ve günümüzdeki karşılıklarını açıklamaları istenir.
8. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
9. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
10. Öğrencilerin bir sorusunu, kaynak değerlendirmesini veya günümüzle ilişkilendirdiği bir çıkarımını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
11. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Merak ettiğin konuyu açık biçimde tanımlamış, kaynaklara dayalı sorular üretmiş ve farklı kaynaklardan topladığın bilgileri karşılaştırarak güvenilirliğini değerlendirmişsin. İlk Türk devletlerinin katkılarını günümüzdeki karşılıklarıyla ilişkilendirmen çalışmanı güçlü kılıyor. Bir sonraki çalışmada farklı bir kaynağın bakış açısını da karşılaştırmaya ekleyebilirsin.
Gelişmekte	Merak konunu ve sorularını uygun biçimde oluşturmuş, kaynaklardan bilgi toplamışsın. Kaynaklardaki bilgileri karşılaştırırken benzerlik ve farklılıkları daha açık göstermen ve günümüzle kurduğun bağlantıyı somut bir örnekle desteklemen çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	İlk Türk devletlerinin katkılarına ilişkin bazı bilgiler belirlemişsin. Merak ettiğin konuyu daha dar bir alana bağlaman, bir sorunu kaynakta bulduğun bilgiyle ilişkilendirmen ve günümüze uzanan bir katkıyı açıkça belirtmen çalışmanı geliştirebilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada merak konusu, kaynak kullanımı ve çıkarıma ilişkin değerlendirilebilir kanıt henüz oluşmamış. Öğretmen desteğiyle bir İz Kartı seçerek önce neyi merak ettiğini yazmayı, ardından bu konuda ders kitabından tek bir bilgi bulup kaydetmeyi deneyebilirsin.
Yönlendirme	Merak konusu belirleme, kaynakları karşılaştırma veya çıkarım yapma aşamalarında zorlanan öğrenciler için “Hangi İz Kartı sende daha çok soru oluşturdu?”, “Bu bilgi hangi kaynaktan geliyor?”, “İki kaynak aynı konuda ne söylüyor?” ve “Bu katkıyı bugün nerede görüyoruz?” gibi kısa sorularla düşünme süreci desteklenebilir. EBA ve MEBİ platformlarındaki ilgili içerik ve etkinliklerden de yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Görsel destekli anlatım ve hikâyeleştirme kullanılarak içerik daha basit düzeyde sunulabilir.
- İz Kartlarından yalnızca ikisi (örneğin 1 ve 3) verilerek seçim alanı daraltılabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden Türk kültürüne ait unsurları araştırarak dijital bir çizgi roman ya da animasyon hazırlamaları istenebilir.
- İncelenen kültürel unsurları barındıran bir Türk ezgisi oluşturmaları istenebilir.
- Öğrencilerden Türk kültürüne ait unsurları içeren küçük bir drama etkinliği hazırlamaları ve sunmaları istenebilir.
- Seçmedikleri İz Kartlarından biri için ayrı bir merak sorusu geliştirmeleri istenebilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Geçmişin İzinde Türk Devletleri

Adı Soyadı:	Sınıf/Şube:	No: .....

MERAK KAPISI: BUGÜNÜN İÇİNDEKİ DÜN

1. Adım — İzleri incele

Aşağıdaki kartların her biri, bugün hayatımızda yer alan bir şeyi anlatıyor. Ama bunların hepsinin kökeni çok eskilere, Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerine uzanıyor. Kartları dikkatle oku.

1. İz	Ordumuzda bugün hâlâ onbaşı, yüzbaşı, binbaşı rütbeleri kullanılıyor. Bu adlar nereden geliyor?	**2. İz**	Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kararlar tartışılarak alınır. Peki birlikte karar alma geleneği kaç yıllık?
3. İz	"Töre" sözcüğünü bugün hâlâ kullanıyoruz. Bir zamanlar bu kelime, herkesin uymak zorunda olduğu bir düzenin adıydı.	**4. İz**	Halılarımızda ve kilimlerimizde kurt, kartal ve at figürleri var. Bu hayvanlar neden bu kadar sık işleniyor?
5. İz	Bir devletin resmî adında "Türk" sözcüğü ilk kez ne zaman kullanıldı?	**6. İz**	Bugün kâğıt üzerine basılmış kitaplar okuyoruz. Türkler kâğıt ve baskıyla ilk kez ne zaman tanıştı?

2. Adım — Seç

Seni en çok şaşırtan iki izi işaretle:	☐ 1, ☐ 2, ☐ 3, ☐ 4, ☐ 5, ☐ 6
Seçtiğin izler hangi alanlarla ilgili olabilir? İşaretle:	☐ Yönetim ☐ Sosyal hayat ☐ Hukuk ☐ Sanat ☐ Askerî ☐ Ekonomi

3. Adım — Merak cümleni kur

..... alanında,

..... konusunu merak ediyorum.

Bunu merak ediyorum çünkü .....

4. Adım — Merakını bir soruya çevir

Merakımı soruya çevirirsem: .....?

5. Adım — Kendini kontrol et

☐ Merak ettiğim konuyu tek bir alanla ilişkilendirdim. ☐ Neyi merak ettiğimi tek cümlede açıkça yazdım. ☐ Neden merak ettiğimi gerekçesiyle açıkladım.

Sorularım: 5N1K

Merak ettiğiniz konudan yola çıkarak Türkistan'da kurulan ilk Türk devletlerinden birini (Asya Hun, Göktürk, Uygur) seçiniz ve bu devlete yönelik 5N1K sorularını yazınız.

Seçtiğim devlet: .....

.....

Kim: .....

.....

Ne: .....

.....

Nerede: .....

.....

Ne zaman: .....

.....

Nasıl: .....

.....

Neden: .....

.....

BİLGİ TOPLUYORUM

Bir Elçinin Günlüğünden Türkistan

"Yüce İmparatorum, kuzeydeki bu kavmin topraklarına yaptığım ziyarette çok şaşırtıcı şeyler gördüm. Onların ülkesinde Hakan, devleti tek başına yönetmez; kararlarını boy beylerinin ve hatunun da katıldığı 'KURULTAY' adını verdikleri büyük bir mecliste danışarak alır.

Toplumlarında bizim gibi katı köle-efendi ayrımları yoktur. İnsanlar eşittir ve yaylalar ile kışlaklar arasında kurdukları keçe çadırlarda özgürce yaşarlar. Giyimlerinde, kılıç kabzalarında ve kemer tokalarında kurt, kartal ve at figürlerini o kadar ustalıkla madenlere işlemişlerdi ki, bu motifler sanki canlanacak gibiydi.

Orduları ise bizim alıştığımız derme çatma kalabalıklardan çok farklıydı. Birliklerini on, yüz ve bin kişiye ayırmışlar; başlarına onbaşı, yüzbaşı gibi komutanlar atamışlardı. İnanılmaz bir disiplinle hareket ediyorlardı.

En ilginci ise hakan dahi kendi isteğine göre keyfî bir ceza veremezdi. Ülkede 'Töre' adını verdikleri, nesilden nesile aktarılan çok kesin kurallar vardır ve hakan da dâhil herkes bu kurallara uymak zorundadır.

Geçimlerini devasa at ve koyun sürüleri yetiştirerek sağlarlar; ürettikleri deri ve etin fazlasını İpek Yolu üzerinden bizlere ve batıdaki ülkelere satarlar."

Elçinin raporuna ve ders kitabına göre ilk Türk devletlerinin aşağıdaki alanlardaki özellikleri nelerdir? Metinde açıkça geçen ifadelerin altını çiziniz; ders kitabından eklediğiniz bilgileri farklı renkte yazınız.

Alan	Metinden ve ders kitabından bulduklarım
Yönetim	
Hukuk	
Askerî	
Sosyal hayat	
Sanat	
Ekonomi	

BİLGİLERİMİ DENETLİYORUM

Ulaştığın güvenilir kaynaklar:

a) Ders kitabı

b) .....

.....

c) .....

.....

Ulaştığınız kaynaklardaki bilgilerle ders kitabındaki bilgilerin benzerlik ve farklılıklarını aşağıdaki tabloya yazınız.

Benzer bilgiler	Farklı bilgiler

Düşün: Bu metni yazan kişi bir Çinli elçidir. Bir kaynağın kim tarafından yazıldığı, verdiği bilginin doğruluğunu değerlendirirken neden önemlidir?

.....

.....

.....

.....

.....

BUGÜNE UZANANLAR

Tabloda yazdığınız katkılardan hangileri günümüzde hâlâ devam etmektedir? Her satır için "Bugün bunu nerede görüyoruz?" sorusuna da cevap veriniz.

İlk Türk devletlerindeki uygulama	Günümüzdeki karşılığı (Bugün bunu nerede görüyoruz?)

Geri bildirimden sonra düzenlediğim cevabım:

.....

.....

EK-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

Bu etkinlikte bazı görevler açık uçludur. Aşağıdaki cevaplar değerlendirmede referans olarak kullanılır; kaynak ve görev bağlamıyla uyumlu, anlamlı alternatif ifadeler de kabul edilir.

Merak Kapısı

Tek doğru cevap yoktur. Kabul için merak konusunun bir alanla ilişkilendirilmesi, açık biçimde tanımlanması ve gerekçesinin belirtilmesi beklenir. Merak sorusu, seçilen alan ve konuyla bağlantılı olmalıdır.

Kabul edilebilir örnek: "Askerî alanda, ordunun onlu sisteme göre nasıl bölündüğünü merak ediyorum. Çünkü babam askerlik yaparken yüzbaşısından söz etmişti ve bu adın bin yıl öncesinden geldiğini bilmiyordum. Sorum: İlk Türk devletlerinde ordu neden onlu sisteme göre düzenlendi?"

Yetersiz örnek: "İlk Türk devletlerini merak ediyorum çünkü ilgimi çekiyor." Alan belirtilmemiş, konu sınırlandırılmamış ve gerekçe somut bir dayanağa bağlanmamıştır.

Öğretmen notu: 5 ve 6. izler sırasıyla Göktürkleri ve Uygurları işaret etmektedir. Öğrenciyi doğrudan cevaba götürmemek için kartlarda devlet adı verilmemiştir; sınıfın düzeyine göre bu bağlantı etkinlik sonunda kurulabilir.

5N1K Soruları

Sorular seçilen devlete göre değişir. Soruların merak cümlesiyle bağlantılı, ilgili ve açıklama gerektirir nitelikte olması beklenir. Göktürk Devleti için örnek:

- Kim: Göktürk Devleti'ni kim kurdu?
- Ne: Göktürk Devleti nasıl bir devletti?
- Nerede: Göktürk Devleti nerede kuruldu?
- Ne zaman: Göktürk Devleti ne zaman kuruldu?
- Nasıl: Göktürk Devleti nasıl güçlenerek geniş bir coğrafyaya hâkim oldu?
- Neden: Göktürk Devleti neden kuruldu?

Bilgi Toplama Tablosu

Alan	Beklenen bilgiler
Yönetim	Hakan devleti tek başına yönetmez; kararlar boy beylerinin ve hatunun katıldığı Toy/Kurultay adlı mecliste danışılarak alınır. Kağanlık sistemi ve teşkilatlı devlet yapısı vardır.
Hukuk	"Töre" adı verilen, nesilden nesile aktarılan yazısız kurallar geçerlidir; hakan dâhil herkes bu kurallara uymak zorundadır. Keyfî ceza verilemez.
Askerî	Ordu on, yüz ve bin kişilik birliklere ayrılmıştır (onlu sistem); başlarında onbaşı, yüzbaşı gibi komutanlar bulunur. Ordu disiplinlidir.
Sosyal hayat	Katı köle-efendi ayrımı yoktur; insanlar eşittir. Yaylak-kışlak arasında keçe çadırlarda konar-göçer bir yaşam sürülür. Aile ve dayanışma önemlidir.
Sanat	Giyimde, kılıç kabzalarında ve kemer tokalarında kurt, kartal ve at figürleri işlenmiştir; maden işçiliği ve hayvan üslubuna dayalı süsleme sanatı gelişmiştir.
Ekonomi	Geçim büyük ölçüde at ve koyun sürülerine dayanır. Üretilen deri ve etin fazlası İpek Yolu üzerinden ticarete konu olur.

Bilgilerin Doğruluğunu Değerlendirme

Kaynak listesi ile benzer/farklı bilgiler tablosunda uygun ifadeler doğru kabul edilir. Elçi metninin bir Çinli görevli tarafından yazıldığını, dolayısıyla dışarıdan bir bakış açısı taşıdığını fark eden ve bu nedenle bilgilerin ders kitabı veya başka güvenilir kaynaklarla karşılaştırılması gerektiğini belirten cevaplar kabul edilir.

Bugüne Uzananlar

İlk Türk devletlerindeki uygulama	Günümüzdeki karşılığı
Toy/kurultay: kararların birlikte tartışılarak alınması	Türkiye Büyük Millet Meclisinde kararların görüşülerek alınması
Töre: herkesin, yöneticinin de uymak zorunda olduğu kurallar	Kanun önünde eşitlik ilkesi ve hukuk kurallarına bağlılık
Onlu sistem ve disiplinli ordu düzeni	Onbaşı, yüzbaşı, binbaşı rütbelerinin bugün hâlâ kullanılması
Hayvan üslubu: kurt, kartal, at figürleri	Halı, kilim ve el sanatlarında aynı motiflerin sürmesi
Hayvancılık ve İpek Yolu ticareti	Hayvancılığın ve ticaret yollarının ekonomideki yeri

Devletlere Göre Öne Çıkan Katkılar (Öğretmen İçin Özet)

Devlet	Öne çıkan katkılar
Asya Hun Devleti	Askerî alanda onlu ordu sistemini geliştirdi, güçlü bir devlet teşkilatı kurdu, hayvancılık ve ticareti geliştirdi.
Göktürkler	"Türk" adını resmî devlet adı olarak kullandı, kurultay geleneğini sürdürdü, Orhun Yazıtları ile Türk tarihine ilk yazılı eserleri kazandırdı.
Uygurlar	Yerleşik yaşama geçti, tarım ve ticareti geliştirdi, kâğıt ve matbaayı kullandı, sanat ve mimaride ilerledi.

Kabul Notu: Öğrencilerin seçtikleri devlete, kullandıkları kaynağa ve kurdukları bağlantıya göre farklı örnekler vermesi mümkündür. Değerlendirmede bilginin kaynakla uyumu ve öğrencinin kurduğu anlamlı ilişki esas alınır.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçüt, öğrencinin Ek-1'de ortaya koyduğu kanıta göre ayrı ayrı değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Merak edilen konuyu tanımlama	Merak ettiği konuyu yönetim, hukuk, askerî, sosyal hayat, sanat veya ekonomi alanlarından biriyle ilişkilendirir; konuyu açıkça tanımlar, gerekçesini belirtir ve merakını yanıtlanabilir bir soruya dönüştürür.	Merak ettiği konuyu bir alanla ilişkilendirir ve soru oluşturur; gerekçe veya konu sınırlandırmasında sınırlı eksiklik bulunur.	Bir merak konusu belirtir; alanla ilişki, gerekçe veya soru oluşturma adımlarından yalnızca birini tamamlar.	Merak konusuna ve sorusuna ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
Kaynaklara dayanarak soru sorma	Seçtiği ilk Türk devletiyle ilgili 5N1K sorularını merak konusuyla bağlantılı, anlamlı ve araştırılabilir biçimde oluşturur.	5N1K sorularının temelini oluşturur; bir-iki soru merak konusuyla sınırlı ilişkili veya açıklama gerektirmeyecek kadar dar kalır.	Seçtiği devlete ilişkin birkaç soru oluşturur; soruların merak konusuyla bağlantısı veya 5N1K çeşitliliği sınırlıdır.	Seçtiği devlete ilişkin değerlendirilebilir soru oluşturmaz.
Kaynaklardan bilgi toplama	Elçi metni ve ders kitabından yönetim, hukuk, askerî, sosyal hayat, sanat ve ekonomi alanlarına uygun bilgileri kaydeder; iki kaynaktan gelen bilgileri ayırt eder.	Alanlara uygun bilgileri kaydeder; bir-iki alanda eksiklik bulunur veya kaynaklardan gelen bilgileri ayırt etmede sınırlı hata yapar.	Kaynaklardan birkaç uygun bilgi kaydeder; alanlara yerleştirme veya kaynakları ayırt etme sınırlıdır.	Kaynaklardan bilgi topladığına ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
Toplanan bilgilerin doğruluğunu değerlendirme	Kullandığı kaynakları belirtir; kaynaklardaki bilgilerle ders kitabındaki bilgileri benzerlik ve farklılık bakımından karşılaştırır ve kaynağın kim tarafından yazıldığının güvenilirlik değerlendirmesine etkisini açıklar.	Kaynakları belirtir ve bilgiler arasında karşılaştırma yapar; bakış açısının güvenilirliğe etkisini açıklamada sınırlı eksiklik bulunur.	En az bir ek kaynak belirtir veya kaynaklar arasında tek bir benzerlik/farklılık gösterir; güvenilirlik açıklaması yüzeyseldir.	Kaynakların doğruluğunu değerlendirdiğine ilişkin kanıt sunmaz.
Bilgiler üzerinden çıkarım yapma ve günümüzle ilişkilendirme	İlk Türk devletlerinin katkılarından günümüzde devam eden örnekleri belirler; her birini günümüzdeki karşılığıyla doğru ve anlamlı biçimde ilişkilendirir.	Günümüzde devam eden katkıları belirler ve karşılıklarını yazar; ilişkilerden birinde açıklama sınırlı kalır.	En az bir katkıyı günümüzle ilişkilendirir; karşılığını genel veya sınırlı biçimde açıklar.	Toplanan bilgilerden çıkarım yaptığına veya günümüzle ilişki kurduğuna ilişkin kanıt sunmaz.

Toplam Puan	..... /15			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa)			
Kullanım Notu	*Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme, zenginleştirme ve izleme kararları toplam puandan çok ölçüt profiline* göre verilir.			

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Ortak Mirasımız
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.3.2. VII-XIII. yüzyıllar arasında İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına katkılarına dair akıl yürütebilme *a) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına katkılarını belirler.* *b) İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına yaptığı katkıları eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanları ile ilişkilendirir.* *c) İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarında insanlığın ortak mirasına yaptığı katkılar hakkında çıkarım yapar.*

Etkinlik Adı: Zaman Gezgininin Kayıp Günlüğü

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır ve öğrencilere dağıtılır.
3. Öğrencilerden "Zaman Gezgininin Kayıp Günlüğü" metnini dikkatlice okumaları ve günlükteki ipuçlarından hareketle İslam medeniyetinin ortak mirasa katkı sağladığı alanları belirlemeleri istenir.
4. Çalışma kâğıdının ikinci bölümündeki kavramların eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarıyla ilişkilendirilmesi istenir.
5. Çalışma kâğıdının üçüncü bölümünde verilen katkı örneklerinin ilgili alanlarla ilişkisini kurmaları ve her örnekten hareketle kısa bir çıkarım yazmaları istenir.
6. Görevleri tamamlamaları sırasında öğrencilerin çalışma kâğıdındaki metne ve gerektiğinde ders kitabına yeniden başvurmalarına olanak sağlanır.

7. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
8. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
9. Öğrencilerin bir ilişkilendirme veya çıkarım cümlesini geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
10. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	İslam medeniyetinin katkılarını doğru alanlarla ilişkilendirmiş, metindeki örneklerden anlamlı çıkarımlar üretmişsin. Özellikle katkı ile ortak miras arasındaki bağı açık kurman çalışmanı güçlendirmiş. Bir sonraki çalışmada aynı katkının günümüzdeki karşılığına da yer verebilirsin.
Gelişmekte	Katkı alanlarının önemli bölümünü doğru belirlemişsin. Bazı ilişkilendirme ve çıkarım cümlelerinde örnek ile sonuç arasındaki bağı daha açık kurman çalışmanı geliştirebilir. Metindeki anahtar ifadeleri yeniden inceleyerek bir çıkarımını ayrıntılandırmayı deneyebilirsin.
Başlangıç	Eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarından bazılarını örneklerle ilişkilendirebilmişsin. Benzer görünen alanları ayırırken metindeki ipuçlarına daha çok başvurman yararlı olabilir. Bir örneği seçip "Bu örnek neden bu alana giriyor?" sorusuyla yeniden değerlendirebilirsin.
Performans Gözlenmedi	Bu ölçüt için değerlendirilebilir bir yanıt henüz oluşmamış. Günlükteki bir kilidi birlikte inceleyip anahtar sözcüklerden hareketle alanı belirledikten sonra aynı yöntemi diğer örneklere uygulamayı deneyebilirsin.
Yönlendirme	Öğrenme eksikliği veya kavram yanılgısı yaşayan öğrencilerin MEB dijital içerikleri ve EBA'daki 'Türk ve Müslüman Bilim Adamlarının Bilime Katkıları' (mebi.eba.gov.tr) animasyonlarını izlemeleri sağlanarak, İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına katkılarına ilişkin eksik öğrenmelerin giderilmesi sağlanabilir. İslam medeniyetinin eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarındaki katkılarını gösteren bir kavram haritası oluşturmaları sağlanabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Okuma güçlüğü çeken veya soyut tarihsel kavramları anlamakta zorlanan öğrenciler için uzun metinler yerine görsellerle desteklenmiş, üzerinde doğrudan eşleştirme yapılabilen "İsim-Eser Eşleştirme Kartları" (Örn: İbn Sînâ → tıp kitabı görseli) verilerek odaklanmaları kolaylaştırılabilir.
- Öğrencilerin kavramlar arasındaki ilişkiyi kurabilmeleri için "Kim? Ne yaptı? Hangi alana katkı sağladı?" sorularından oluşan basit bir çalışma şablonu kullanılabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden, İslam medeniyetinin farklı alanlardaki katkılarını günümüzdeki karşılıkları ile ilişkilendirerek "Geçmişten Günümüze Ortak Miras" başlıklı bir poster veya infografik hazırlamaları istenebilir.
- Öğrencilerden, verilen katkı örneklerinden hareketle "Bu katkı hiç ortaya çıkmasaydı günümüz nasıl farklı olurdu?" sorusunu cevaplayan alternatif bir tarih senaryosu yazmaları istenebilir.

EK-1: ÇALIŞMA KÂĞIDI

a) Zaman Gezgininin Kayıp Günlüğü – Azra'nın Keşif Görevi

Azra, dedesinin evinin tavan arasında eski bir sandık buldu. Sandığı açtığında içinden fildişinden yapılmış gizemli bir kutu çıktı. Kutunun üzerinde altı tane kilit vardı ve şu cümle yazıyordu: "Beni açmak isteyen, İslam medeniyetinin insanlığa katkı sağladığı altı alanı bulsun. Bulduğu her alan bir kilidimi açar." Sandıkta bir de eski bir günlük duruyordu. Şimdi sıra sende! Günlüğün sayfalarını dikkatle oku. Gezginin anlattığı her uygulamanın eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarından hangisiyle ilgili olduğunu bul.

Kilit-1: Bugün Bağdat'ta medrese denilen kocaman bir okula girdim. İçerisi dünyanın dört bir yanından getirilmiş binlerce kitapla doluydu. Bir odada başka dillerde yazılmış kitaplar Arapçaya çevriliyordu. Yan odada ise hocalar öğrencilerine ders anlatıyor, öğrenciler merak ettiklerini çekinmeden soruyordu. Burada bilgi belli bir düzen içinde gençlere aktarılıyordu.

Kilit-2: Daha sonra bir gözlemevine uğradım. Gözlemevinde gökyüzünü inceleyen âlimlerle ve matematikçi El-Harezmî ile tanıştım. El-Harezmî'nin sıfır ve cebir üzerine çalışmalarının yanı sıra algoritmaya da katkı sağladığını öğrendim. İbn Sînâ'nın tıp alanındaki çalışmalarını ve El-Cezerî'nin mekanik düzeneklerini inceledim.

Kilit-3: Şehrin merkezindeki büyük mahkemeye uğradım. Kadı adı verilen görevliler, bir hükümdar ile sıradan bir işçiyi eşit şartlarda dinliyordu. Burada insanların, doğanın ve hayvanların haklarının gözetildiği; kuralların adilce uygulandığı bir düzen vardı.

Kilit-4: Akşam bir kervansarayda konakladım. Çin'den gelen bir ipek tüccarı, Hintli bir baharatçı ve Endülüslü bir kitapçı aynı masada oturuyordu. Kimi dilinden sözcükler öğretiyor, kimi memleketinin masalını anlatıyordu. Farklı dillere, inançlara ve geleneklere saygı gösteriliyordu.

Kilit-5: Gezdiğim sarayların ve büyük yapıların duvarları geometrik şekillerle süslenmişti. Kareler, yıldızlar ve çokgenler birbirini takip ediyor; harfler de büyük bir özenle güzel yazıya dönüşüyordu.

Kilit-6: Son günümde şehre uzaktan baktım. Mimarlar binanın ağırlığını dengeli dağıtmak için sivri kemerler tasarlamışlardı. Gökyüzüne yükselen kubbeler ve ince uzun minareler sağlam ve görkemli görünüyordu.

a. **Keşif Raporu:** Azra'nın bulduğu günlüğü okuyunuz. Günlükteki bilgileri değerlendirerek kilitli bölümlerde İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasına eğitim, bilim, mimari, sanat, kültür ve hukuk alanlarından daha çok hangisine katkı sağladığını belirleyerek ilgili kilidin karşısındaki alana yazınız.

Kilit No	İslam Medeniyetinin İnsanlığın Ortak Mirasına Katkı Sağladığı Alan
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	

b) Kültür ve Medeniyet Ögelerini Alanlarla İlişkilendiriyorum

"Zaman Gezgininin Kayıp Günlüğü"nde yer alan kavramları ve katkı örneklerini, örnekteki gibi ait oldukları alanlara yazınız.

Eğitim	Bilim	Mimari	Sanat	Kültür	Hukuk
Öğretmen	El-Harezmî	Kubbe	Süsleme	Yaşam Tarzları	Mahkeme

c) Kurduğum İlişki / Çıkarım

Aşağıdaki katkı örneklerinin eğitim, bilim, mimari, sanat, kültür ve hukuk alanlarıyla ilişkisini kurunuz. Her örnekten hareketle insanlığın ortak mirasına etkisini açıklayan kısa bir çıkarım yazınız.

Ortak Mirasa Katkılar	Kurduğum İlişki / Çıkarım
El-Harezmînin sıfırın kullanıldığı sayı sistemini tanıtması	El-Harezmînin sıfır ve cebir alanındaki çalışmaları, matematik bilgisinin gelişmesine ve sonraki dönemlerde insanların bu bilgilerden yararlanmasına katkı sağlamıştır.
1. Binaları sağlam kılan sivri kemerler ve devasa kubbeler.	
2. Medreselerde hocaların öğrencilere ders anlatması.	
3. Hükümdar ile işçinin mahkemede tamamen eşit yargılanması.	
4. Farklı milletlerin dil, inanç ve geleneklerine saygı göstererek bir arada yaşamaları.	
5. Matematiğin estetikle buluştuğu geometrik desenler ve hat sanatı.	

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

EK-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

a) **Kilitler**

Öğrencilerin, günlük yaşamda karşılaşabilecekleri ipuçlarını İslam medeniyetinin insanlığın ortak mirasa katkı sağladığı eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarıyla doğru şekilde eşleştirip eşleştirmedikleri kontrol edilir.

- 1-Eğitim
- 2-Bilim
- 3-Hukuk
- 4-Kültür
- 5-Sanat
- 6-Mimari

b) **Alanlarla ilişkilendirme**

Öğrencilerin verilen örnekleri ilgili alanlarla doğru şekilde eşleştirip eşleştirmedikleri incelenir. Öğrencinin günlükteki veya ders kitabındaki ifadelerden hareketle anlamca doğru farklı örnekler kullanması kabul edilir.

Eğitim	Bilim	Mimari	Sanat	Kültür	Hukuk
Öğretmen	El-Harezmî	Kubbe	Süsleme	Yaşam Tarzları	Mahkeme
Medrese	Rasathane	Medrese	Geometrik desenler	Kütüphane	Kadı
Kütüphane	Sıfır rakamı	Şifahane	Hat yazısı	Çeviri	Kanun önünde eşitlik
Çeviri	Cebir	Kervansaray	Estetik ve uyum	Kıyafetler	Hayvan hakları
Şifahane	İbn Sînâ	Sivri kemerler	Kubbe ve minareler	Yemekler	Adalet
Ders anlatma	Tıp	Minareler	Kıyafetler	Gelenekler	Adil kurallar
Cebir	Matematik	Geometrik desenler	Geometrik desenler	Farklı diller	Hakların korunması
Sıfır rakamı	Mühendislik	Estetik ve uyum	Yıldız ve çokgen desenler	Farklı İnançlar	
	Makineler	Yapıların sağlamlığı		Masallar	
	El-Cezerî	Saraylar		Kültürel etkileşim	
Diller	Yapıların sağlamlığı	Bina ağırlığının dağıtılması		Bir arada yaşama	

c) **İlişki / çıkarım**

Bu bölümde öğrencilerin yalnızca ilgili alanı belirtmeleri değil, örnek ile alan arasındaki ilişkiyi açıklayan anlamlı bir çıkarım yapmaları beklenmektedir.

Örnek cevaplar:

Ortak Mirasa Katkılar	Kurduğum İlişki/Çıkarımım
El-Harezmî'nin sıfırın kullanıldığı sayı sistemini tanıtması	El-Harezmî' nin sıfır ve cebir alanındaki çalışmaları, matematik bilgisinin gelişmesine ve sonraki dönemlerde insanların bu bilgilerden yararlanmasına katkı sağlamıştır.
1. Binaları sağlam kılan sivri kemerler ve devasa kubbeler.	Sivri kemer ve devasa kubbeleri kullanmaları, yapıların ağırlığını dengeli dağıtarak sağlam ve uzun ömürlü yapılar inşa etmelerini sağlamış.
2. Medreselerde hocaların öğrencilere ders anlatması.	Medreselerde hocaların öğrencilere ders vermesi, İslam medeniyetinde eğitime ve bilginin gençlere aktarılmasına önem verdiğini gösteriyor.
3. Hükümdar ile işçinin mahkemede tamamen eşit yargılanması.	Adalete çok önem veriyorlardı. Hükümdar ile işçinin eşit şartlarda dinlenmesi, insanların toplumdaki durumlarına bakılmadan adil davranıldığını gösteriyor.
4. Farklı milletlerin dil, inanç ve geleneklerine saygı göstererek bir arada yaşamaları.	Farklı milletlerin dil, inanç ve geleneklerine saygı göstermesi, İslam medeniyetinde farklı kültürlerin bir arada yaşamasına ve kültürel çeşitliliğin korunmasına önem verildiğini gösteriyor.
5. Matematiğin estetikle buluştuğu geometrik desenler ve hat sanatı.	Geometrik desenlerde matematikten yararlanmaları, bilim ile sanatı bir arada kullandıklarını gösteriyor. Hat sanatı ise yazının güzel ve estetik bir şekilde kullanılmasını sağlamış.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Öğrencinin Ek-1'deki üç görevde oluşturduğu cevaplar incelenir. Her ölçüt için öğrencinin performansını en iyi açıklayan düzey seçilir. Başlangıç düzeyi sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı, 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Katkıları belirleme	Günlükteki altı katkı örneğini doğru alanlarla eşleştirir; belirlemelerini metindeki ipuçlarıyla tutarlı biçimde yapar.	Katkı örneklerini genel olarak doğru alanlarla eşleştirir; bir-iki örnekte alanı karıştırabilir.	Bazı katkı örneklerini doğru alana yerleştirir; benzer alanları ayırırken desteğe ihtiyaç duyar.	Katkı örneklerini alanlarla ilişkilendiren değerlendirilebilir bir yanıt sunmaz.
Katkıları alanlarla ilişkilendirme	Kavram ve örnekleri eğitim, bilim, hukuk, kültür, sanat ve mimari alanlarıyla tutarlı biçimde ilişkilendirir; alanlar arasındaki ayrımı doğru korur.	Kavram ve örnekleri alanlarla genel olarak doğru ilişkilendirir; birkaç eşleştirmede sınırlı karışıklık görülür.	Sınırlı sayıda kavramı doğru alanla ilişkilendirir; diğer eşleştirmelerde yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kavramları alanlarla ilişkilendiren değerlendirilebilir bir performans göstermez.
Ortak mirasa katkı hakkında çıkarım yapma	Verilen örneklerden hareketle katkının ilgili alanla ve insanlığın ortak mirasıyla bağını açık, doğru ve anlamlı çıkarımlarla açıklar.	Örneklerden uygun çıkarımlar yapar; bazı açıklamalarda ortak mirasa etkisini yeterince ifade edemeyebilir.	En az bir örnek için alanla ilişkili temel bir çıkarım yapar; çıkarımını geliştirmek için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Örneklerden hareketle değerlendirilebilir bir çıkarım sunmaz.

Toplam Puan	..... / 9			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	8–9 Yetkin | 5–7 Gelişmekte | 1–4 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi			
Kullanım Notu	Toplam puan genel bir görünüm sunar; geri bildirim, destekleme ve zenginleştirme kararlarında öğrencinin ölçüt bazındaki profili esas alınır.			

7. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Ortak Mirasımız
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.3.3.İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime tarihsel bağlam oluşturabilme *a) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimi kaynaklara dayanarak analiz eder.* *b) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişime ilişkin dönemin koşullarını fark eder.* *c) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını günümüz koşullarıyla karşılaştırır.* *ç) İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimin sonuçlarını dönemin koşulları içinde açıklar.*

Etkinlik Adı: Türklerin İslamiyet ile Değişen Dünyası

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller	Ölçme ve Değerlendirme Araçları
Çalışma Kâğıdı (Ek-1)	Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır.
3. Dersin başında öğrencilere İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişim ile ilgili bir etkinlik yapılacağı açıklanır.
4. Öğrencilerden Çalışma Kâğıdında (Ek-1) yer alan "Zamanın Aynasında Türk'ün Yolu" metnini dikkatlice okumaları istenir.

5. Öğrencilerden şiirdeki ipuçlarından yola çıkarak İslamiyet'in kabulüyle Türklerin sosyal ve kültürel hayatlarında meydana gelen değişimi karşılaştırma tablosundaki boşluklara yazmaları istenir.
6. Tabloda belirledikleri değişimlerden birini seçerek bu değişimin dönemin koşulları içinde nasıl ortaya çıktığını ve günümüzdeki durumla nasıl benzerlik/farklılık gösterdiğini açıklamaları istenir.
7. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
8. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
9. Öğrencilerin karşılaştırma tablosundaki bir açıklamasını veya dönem koşullarına ilişkin değerlendirmesini geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
10. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	İslamiyet öncesi, İslamiyet sonrası ve günümüz durumlarını kaynakta verilen ipuçlarına dayanarak doğru karşılaştırmışsın. Değişimi dönemin koşullarıyla ilişkilendirmen ve günümüzle bağlantı kurman açıklamanı güçlendirmiş. Bir sonraki çalışmada aynı yaklaşımı başka bir kültürel unsur üzerinde de sürdürebilirsin.
Gelişmekte	Dönemler arasındaki temel değişimi genel olarak doğru göstermişsin. Bazı açıklamalarda şiirdeki ipucuyla dönem koşulu arasındaki bağı daha açık kurman ve günümüz karşılaştırmasında benzerlik ya da farklılığı somutlaştırman çalışmanı geliştirebilir.
Başlangıç	Tabloda bazı doğru bilgiler bulunuyor ve dönemler arasında bağlantı kurmaya başlamışsın. Seçtiğin bir alan için önce şiirdeki ilgili ifadeyi belirleyip ardından "Bu durum o dönemde neden böyleydi?" sorusuna kısa bir açıklama eklemen yararlı olabilir.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada dönemleri karşılaştırmaya veya değişimi açıklamaya ilişkin değerlendirilebilir kanıt henüz oluşmamış. Öğretmen desteğiyle şiirdeki bir ipucunu seçip bunun hangi döneme ve hangi alana ait olduğunu belirleyerek çalışmaya yeniden başlayabilirsin.
Yönlendirme	Öğrencinin zorlandığı alana göre şiirdeki ilgili dize yeniden incelenebilir; "Bu ifade hangi dönemi anlatıyor?", "Burada hangi sosyal veya kültürel özellik görülüyor?", "Bu değişimin ortaya çıkmasında dönemin hangi koşulu etkili olmuş olabilir?" ve "Günümüzde bunun benzer ya da farklı karşılığı nedir?" sorularıyla düşünme süreci desteklenebilir. Gerektiğinde EBA ve MEBİ'deki ilgili içeriklerden yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Kavram kartları ile öğretim, görsel destekli anlatım ve yarı doldurulmuş tablo ve hikâyeleştirme kullanılarak daha basit düzey ve kolaylaştırma yapılabilir.
- Öğrencilerden zamanlar arası karşılaştırma yapabilmelerini sağlayacak "Dün, Bugün, Yarın" Köşesi yapmaları istenebilir.

Zenginleştirme

- Dede Korkut hikâyelerinden birini inceleyerek bu eserdeki İslam öncesi ve İslam sonrası kültür unsurlarını karşılaştırarak bir sunum yapması istenebilir.
- İslam medeniyetinin coğrafya, matematik, tıp, astronomi, kimya alanlarına katkılarının günümüze etkisini gösteren infografikler hazırlaması istenebilir.

EK-1: ÇALIŞMA KÂĞIDI

Adı Soyadı:	Sınıf/Şube:	No: .....

TÜRKLERİN İSLAMİYET İLE DEĞİŞEN DÜNYASI

Aşağıda kültürümüzün İslamiyet öncesi, İslamiyet dönemi ve günümüzdeki kesintisiz akışını anlatan şiir verilmiştir.

ZAMANIN AYNASINDA TÜRK'ÜN YOLU

Dün (İslamiyet Öncesi)
Gök Tanrı'ya yükselirdi dualar,
Otağlarda kurulurdu sofralar, şölenler.
Kopuz teli tel tel söylerdi savı,
Bozkırın kalbinde atardı yürekler.
Töre ne derse, o olurdu kanun,
Göçebe yaşamdı özgürlük denen.

Bugün (İslamiyet Sonrası)
Gök kubbe birleşti kümbetle, camiyle,
Otağın formu taşta buldu can.
Yazıldı Kutadgu Bilig, söz oldu bilge,
Vakıf oldu, imaret oldu o eski ikram.
Töre ile sentezlendi hak ve adalet,
Yeni bir hevesle yeşerdi medeniyet.

Yarın (Günümüz)
Şimdi kervansaraylar konaklama tesisleri,
Aşevinde tüter Kızılayın sıcak çorbası.
Tuvalde, ekranda yansır çağdaş sanatın nefesi,
Sözlü gelenek kaldı dijital izlerde.
Aynı bayram coşkusu yaşar evlerde.
Kökü mazide olan bir koca çınar bu; sürer…

a) Yukarıda verilen şiiri dikkate alarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Alan	İslamiyet Öncesi Durum	İslamiyet Sonrası Durum	Günümüzde Durum
Hayat biçimi			
Mimari eserlerin özellikleri			
Sanat eserlerinin özellikleri			
Yazı, dil ve edebiyat özellikleri			

b) Tabloda belirlediğiniz değişimlerden birini seçiniz. Bu değişimin İslamiyet sonrası dönemin koşulları içinde neden ve nasıl ortaya çıktığını açıklayınız.

.....

.....

.....

c) Seçtiğiniz değişimin İslamiyet sonrası durumuyla günümüzdeki durumunu karşılaştırınız. Bir benzerlik veya farklılığı açıklayınız.

.....

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

Aşağıdaki ifadeler değerlendirmede referans olarak kullanılır. Şiirdeki ipuçlarıyla ve tarihsel bağlamla uyumlu, anlamca doğru farklı ifadeler de kabul edilir.

Alan	İslamiyet Öncesi Durum	İslamiyet Sonrası Durum	Günümüzde Durum
Hayat biçimi	Konargöçer yaşam; otağlarda kurulan sofralar ve şölenler; töreye dayalı düzen.	Vakıf ve imaret kültürü; töre ile İslam hukuk/adalet anlayışının birlikte etkisi; yerleşik medeniyet unsurlarının güçlenmesi.	Aşevleri ve sosyal yardımlaşma kurumları; bayramlarda dayanışma ve ortak kültürel uygulamalar.
Mimari eserlerin özellikleri	Otağlar (çadırlar).	Kümbet, cami, kervansaray gibi yapılar; otağ formunun bazı mimari yapılara yansıması.	Tarihî kervansarayların korunması; modern konaklama yapıları ve günümüzde işlevini sürdüren cami/kümbet örnekleri.
Sanat eserlerinin özellikleri	Kopuz eşliğinde sözlü kültür ve müzik; geleneksel motifler.	Taş işçiliği ve İslamiyet sonrası gelişen mimari/süsleme anlayışı.	Geleneksel unsurların resim, müzik, dijital/görsel medya ve çağdaş sanat içinde farklı biçimlerde sürmesi.
Yazı, dil ve edebiyat özellikleri	Sözlü edebiyat; savlar ve kopuzla aktarılan sözlü gelenek.	Yazılı edebiyatın güçlenmesi; Kutadgu Bilig gibi eserler.	Yazılı ve sözlü kültürün dijital ortamlarda sürdürülmesi; kültürel içeriklerin yeni iletişim araçlarıyla aktarılması.

b bölümü kabul ölçütü: Öğrencinin seçtiği değişimi İslamiyet sonrası dönemin toplumsal/kültürel koşullarıyla ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurması beklenir. Örneğin yerleşik yaşamın ve şehirleşmenin güçlenmesiyle vakıf, imaret, cami, kervansaray gibi kurum ve yapıların yaygınlaşmasını ilişkilendiren açıklamalar kabul edilir.

c bölümü kabul ölçütü: Öğrencinin İslamiyet sonrası durum ile günümüz arasında şiir ve tabloyla uyumlu en az bir benzerlik veya farklılık belirleyip açıklaması beklenir. Tek bir doğru ifade aranmaz; tarihsel bağlamı bozmayan, anlamlı ve gerekçeli alternatifler kabul edilir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçüt, öğrencinin Ek-1'de ortaya koyduğu performans kanıtına göre ayrı değerlendirilir. Kaynak ölçme aracındaki beş ölçütlü yapı mümkün olduğunca korunmuştur. "Düzen ve Okunabilirlik" ölçütü öğrenme çıktısını doğrudan ölçmediği için, süreç bileşenindeki dönem koşullarını dikkate alarak açıklama performansını görünür kılan ölçütle değiştirilmiştir. Başlangıç sınırlı fakat değerlendirilebilir performansı, 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
1. Bilgilerin Doğruluğu	Tablodaki bilgiler şiir ve tarihsel bağlamla uyumludur; dönemlere ilişkin ifadeler doğru ve tutarlıdır.	Tablodaki temel bilgiler doğrudur; bir alanda küçük bir eksiklik veya karışıklık bulunur.	Bazı doğru bilgiler verir; ancak dönemlere ilişkin açıklamalar sınırlı veya yer yer karışıktır.	Dönemlere ilişkin doğru bilgiye yönelik değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
2. Dönemleri Karşılaştırma	İslamiyet öncesi, İslamiyet sonrası ve günümüz arasındaki değişim ve sürekliliği alanlara göre açık biçimde karşılaştırır.	Dönemler arasında anlamlı karşılaştırmalar yapar; bir karşılaştırmada açıklama sınırlı kalır.	En az bir alanda dönemler arasında temel bir benzerlik ya da farklılık kurar; karşılaştırması sınırlıdır.	Dönemler arasında karşılaştırmaya yönelik değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
3. Tabloyu Tamamlama	Dört alanın üç dönem sütununu da göreve uygun ve anlamlı bilgilerle tamamlar.	Tablonun genelini tamamlar; bir alan veya dönemde bilgi eksik kalır.	Tablonun bir bölümünü anlamlı bilgilerle tamamlar; diğer bölümlerde belirgin eksikler bulunur.	Tabloyu değerlendirmeye olanak verecek biçimde tamamlamaz.
4. Kavramları Kullanma	Töre, otağ, vakıf, imaret, kümbet, kervansaray, Kutadgu Bilig gibi tarihî ve kültürel kavramları bağlama uygun kullanır.	İlgili kavramları genel olarak doğru kullanır; bir kavramı bağlamla ilişkilendirmede eksiklik olabilir.	Bir veya iki uygun kavram kullanır; kavramların dönemle ilişkisini sınırlı açıklar.	Tarihî ve kültürel kavram kullanımına ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
5. Dönem Koşullarını Dikkate Alarak Açıklama	Seçtiği değişimi dönemin koşullarıyla neden-sonuç ilişkisi içinde açıklar ve günümüzle yaptığı karşılaştırmayı gerekçelendirir.	Değişimi dönemin koşullarıyla ilişkilendirir ve günümüzle karşılaştırır; gerekçelerden biri sınırlı kalır.	Değişim ile dönem koşulu arasında temel bir bağlantı kurar veya günümüzle basit bir karşılaştırma yapar; açıklaması sınırlıdır.	Dönem koşullarına dayalı açıklama ya da günümüz karşılaştırmasına ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.

Toplam Puan	..... /15			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa)			
Kullanım Notu	*Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme ve zenginleştirme kararları öğrencinin her ölçütteki performans profiline* göre verilir. Öğrenci geri bildirim sonrasında Ek-1'deki bir açıklamasını yeniden düzenleyebilir.			

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Yaşayan Demokrasimiz
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.4.3. Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerini sorgulayabilme *a) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerini tanımlar.* *b) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında sorular sorar.* *c) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında bilgi toplar.* *ç) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında topladığı bilgileri güncellik ve bilimsellik açısından değerlendirir.* *d) Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri hakkında doğruluğunu değerlendirdiği bilgilerden hareketle çıkarımlar yapar.*

Etkinlik Adı: Bilgi Güçtür, Doğru Kullanmak Vatandaşlık Görevidir

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller	Ölçme ve Değerlendirme Araçları
Çalışma Kâğıdı (Ek-1), Etkileşimli Tahta, Sınıf Panosu	Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır. Üçüncü ve dördüncü görevlerde kullanılacak kaynaklar önceden incelenir; bu bölümlerin ders öncesinde tamamlanması planlanıyorsa çalışma kâğıdı öğrencilere önceden dağıtılır.
3. Dersin başında vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerinin inceleneceği açıklanır ve Çalışma Kâğıdı (Ek-1) dağıtılır.
4. Öğrencilerden birinci etkinlikte dijital vatandaşlıkla ilgili temel kavramları tanımlarıyla eşleştirmeleri a
5. İkinci etkinlikte verilen örnek olaydan hareketle dijitalleşmenin vatandaşlık haklarına etkilerine yönelik 5N1K soru cümleleri oluşturmaları ve ilgili alanlara yazmaları istenir.
6. Üçüncü etkinlikte verilen kaynakların dikkatle incelenmesi, soruların yalnızca ilgili kaynaklarda verilen bilgilere dayanarak cevaplanması ve kaynakların güncellik ile bilimsellik açısından değerlendirilmesi sağlanır.
7. Dördüncü etkinlikte öğrencilerden, üçüncü etkinlikte inceledikleri kaynaklardan hareketle vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerine ilişkin çıkarımlarını yazmaları istenir. Görevleri tamamlamaları için yeterli süre verilir.
8. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
9. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
10. Öğrencilerin bir açıklamasını veya çıkarımını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
11. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Geri bildirim, hazır cümlelerin öğrenciye aynen verilmesi biçiminde kullanılmaz; öğrencinin çalışma kâğıdındaki kanıtlara göre uyarlanır. Her geri bildirim üç öğe içerir: güçlü yön ve buna ilişkin kanıt, gelişim ihtiyacı ve gelişimi desteklemeye yönelik somut bir öneri.

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Dijital vatandaşlık kavramlarını doğru ilişkilendirmiş, 5N1K sorularını amaca uygun kurmuş ve farklı kaynaklardan topladığın bilgileri güncellik ile bilimsellik açısından değerlendirmişsin. Çıkarımlarında kaynaklardaki bilgileri hakların kullanımıyla ilişkilendirmen çalışmanın güçlü yönü. Bir sonraki çalışmada farklı hak alanlarına ilişkin kaynakları da karşılaştırarak sorgulamanı derinleştirebilirsin.
Gelişmekte	Dijitalleşmenin vatandaşlık haklarına etkilerini genel olarak doğru belirlemiş ve kaynaklardan bilgi toplamışsın. Bazı 5N1K sorularını daha açık kurman ve güncellik ile bilimsellik değerlendirmende kullandığın dayanakları daha belirgin göstermen çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	Kavramları ve kaynaklardaki bazı bilgileri belirleyebilmişsin. Sorularını doğrudan vatandaşlık hakkıyla ilişkilendirmen, kaynak tarihlerini ve bilimsel dayanakları karşılaştırman ve çıkarımını seçtiğin bilgiye dayandırman çalışmanın bir sonraki adımı olabilir.
Performans Gözlenmedi	İlgili görevlerde değerlendirilebilir bir yanıt henüz oluşmamış. Kavram–tanım eşleştirmelerinden başlayarak bir kaynakta açıkça verilen bilgi, tarih veya kanıt üzerinde öğretmen desteğiyle çalışman; ardından kısa bir çıkarım cümlesi denemen uygun olabilir.
Yönlendirme	Öğrenme eksikliği veya kavram yanılgısı görülen öğrencilerin; e-Devlet, CİMER, KVKK, e-Okul ve e-Nabız gibi dijital hizmetlerin vatandaşlık haklarıyla ilişkisini gösteren örnekleri yeniden incelemeleri sağlanabilir. Kaynak değerlendirmede yayın tarihi, kurum/uzmanlık bilgisi, veri veya araştırma dayanağı gibi ipuçlarına dikkat çekilebilir. Öğrencilerin MEBİ'den "Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri "videosunu izlemeleri istenebilir. Arkasından “Etkinliklerle Öğren” etkinliğini yapmaları ve “Değerlendirme Testini” çözmeleri istenebilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilere günlük hayattan örneklerin yazılı olduğu kartlar verilip, bunları panodaki e-Devlet, CİMER ve KVKK logolarıyla eşleştirmeleri yaptırılabilir.
- Kamu hizmeti veren dijital uygulamaların kullanım aşamalarına ilişkin şema oluşturması istenebilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden gelecekteki yapay zekâ ve sanal dünyaları hayal ederek 3 maddelik "Geleceğin Dijital Hakları" posteri tasarlamaları istenebilir.
- Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkileri konusunda sunum hazırlatılabilir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Etkinlik: Kavramsal Tanımlama

Aşağıda, vatandaşlık haklarımızla ilgili kavramlar ve tanımları karışık olarak verilmiştir. Bu kavramlar ve tanımlarını altındaki kutucuklara yazarak eşleştiriniz.

Kavramlar	Tanımlar
1. E-Devlet Platformu	A. Anayasal bir hak olan "Dilekçe ve Bilgi Edinme Hakkı'nın, Cumhurbaşkanlığı bünyesinde dijital olarak işletilerek vatandaş- devlet köprüsünü hızlandıran sistemdir.
2. CİMER	B. Bireylerin genel ağdaki dijital ayak izlerini, kimlik verilerini ve mahremiyetini güvence altına alan "Özel Hayatın Gizliliği" hakkının dijital uzantısıdır.
3. KVKK (Kişisel Verileri Koruma Kanunu) Güvencesi	C. Kamu hizmetlerine tek noktadan, şifreli ve güvenli erişim sağlayarak vatandaşların resmi dairelerde sıra beklemeden zamandan ve mekândan tasarruf etmesini sağlayan altyapıdır.
4. Dijital Katılım	D. Vatandaşların e-demokrasi araçları, çevrimiçi yerel forumlar ve dijital imza platformları aracılığıyla yönetimsel kararlara aktif olarak dâhil olmasıdır.

[1 - ....] [2 - ....] [3 - ....] [4 - ....]

2. Etkinlik: 5N1K Soruları Oluşturma

Metindeki bilgilerden hareketle dijitalleşmenin vatandaşlık haklarımıza etkileriyle ilgili **"Ne, Nerede, Ne zaman, Nasıl, Neden, Kim"** soru kelimelerini kullanarak kendi **5N1K** sorularınızı yazınız. Sorularınız yalnızca metindeki bilgiyi bulmaya değil, dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin eğitim hakkının kullanımı üzerindeki etkisini anlamaya yönelik olmalıdır.

Örnek Olay

Ahmet Bey, uluslararası sularda uzun süreli seferler yapan bir gemi kaptanıdır. Ortaokulda okuyan kızının ders notlarını ve devamsızlık durumunu takip etmek istemektedir. Ancak seferde olduğu zamanlarda okula giderek bilgi alma imkânı bulamamaktadır. Ahmet Bey evde olduğu bir gün, dijital vatandaşlık konularını öğrenen kızı Defne kendisine e-Okul Veli Bilgilendirme Sistemi'ni (VBS) anlatmış ve akıllı telefonuna uygulamayı indirerek nasıl kullanacağını göstermiştir. Ahmet Bey yeniden sefere çıktığında, geminin genel ağ bağlantısını kullanarak e-Okul uygulamasına giriş yapmış ve kızının okul durumunu anında kontrol etmiştir. Bu dijitalleşme ve teknolojik gelişme sayesinde okyanusun ortasındayken bile kızının eğitim sürecine kolayca ortak olmuştur.

Senin 5N1K Soruların:

- **1. Kim:**

.....

.....

- **2. Ne:**

.....

.....

- **3. Nerede:**

.....

.....

- **4. Ne Zaman:**

.....

.....

- **5. Nasıl:**

.....

.....

- **6. Neden:**

.....

.....

3. Etkinlik: Dijital Dünyayı Okumak

Sevgili Öğrenciler,

Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte devlet hizmetleri ve vatandaşlık haklarımızı kullanım şeklimiz de dijitalleşiyor. Elinizdeki çalışma kâğıdında farklı kaynaklardan toplanan bilgiler bulunmaktadır.

Aşağıdaki kaynakları dikkatle okuyunuz. Soruları yalnızca ilgili kaynaklarda verilen bilgilere dayanarak cevaplayınız.

Kaynak 1

e-Nabız'ın kullanıcı sayısı 78,5 milyona ulaştı

Sağlık Bakanlığı'nın 2015 yılında hizmete aldığı dijital sağlık platformu e-Nabız ile tüm vatandaşlar, laboratuvar tahlilleri, radyolojik görüntüleri, kullanılan reçete ve ilaç bilgileri, optik reçeteleri, acil durum bilgileri, konulmuş teşhis, verilmiş her türlü rapor gibi muayene ve tedavilerine ait her tür detaylı bilgiyi içeren sağlık geçmişlerine cep telefonlarından, tabletlerinden ya da bilgisayarlarından 7 gün 24 saat erişebiliyor. Belirlediği kurallar çerçevesinde bu bilgilerin tümünü ya da bir kısmını istediği süre kadar hekimleri ya da yakınlarıyla paylaşabilme imkânı olan vatandaşlar, kendi e-Nabız profilini İngilizce, Almanca, Fransızca, Arapça ve Rusça dil seçenekleri olmak üzere 5 farklı dilde de görüntüleyebiliyor. e-Nabız üzerinden randevu alıp, kemik iliği-kan bağışı ve organ bağışı beyanı da yapılabiliyor. Giyilebilir teknolojilerin entegre edilebildiği e-Nabız profiline vatandaşlar, akıllı bileklikleri ya da kablosuz özellikli şeker, tansiyon gibi cihazlardan elde ettikleri sağlık bilgilerini kaydedebiliyor.

18.06.2025 (Genel ağdan alınmıştır.)
e-Nabız'ın kullanıcı sayısı 78,5 milyona ulaştı - Son Dakika Haberleri

Kaynak 2

Türkiye'de dijital kamu hizmetlerinin kullanımındaki artış eğilimlerini ortaya koyarken, literatürdeki teorik çerçeve ile anlamlı bir şekilde örtüşmektedir. 2020-2024 yılları arasında TÜİK'in Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması verileri e-devlet uygulamalarının kullanım oranlarının yıllar içinde istikrarlı bir şekilde arttığını göstermektedir. Bu durum, dijitalleşmenin kamu hizmetleri üzerindeki olumlu etkilerini destekler niteliktedir (Özer ve Yıldırım, 2023, s.65; Köroğlu, 2012, s.455). Bulgular, dijitalleşmenin kamu hizmetlerinin verimliliğini artırdığını ve vatandaşların bu hizmetlere erişimini kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır. 2020 yılında e-devlet kullanım oranı %51,5 seviyesindeyken, 2023 yılında bu oran %73,9'a ulaşmıştır. Literatürde ifade edilen, dijitalleşmenin kamu hizmetlerini daha erişilebilir ve şeffaf hale getirdiği görüşü bu verilerle doğrulanmaktadır (Çaptuğ, 2021, s.1317; Küçüktığlı ve Aydın, 2017, s.474). Ayrıca, e-devlet uygulamalarının vatandaş-devlet etkileşimini güçlendirdiği ve bu etkileşimi daha hızlı, güvenli ve kolay bir şekilde gerçekleştirdiği bulgusu, çalışmada sunulan istatistiklerle örtüşmektedir (Yaman, vd., 2020, s.29).

(Bilgi Teknolojileri ve İletişim Dergisi (BTK Dergi) Cilt 2 Sayı 2 Temmuz-Aralık 2024)

Kaynak 3

Eğitim Bilişim Ağı (EBA)

Eğitimin geleceğe açılan kapısı olan Eğitim Bilişim Ağı, Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen çevrimiçi bir sosyal eğitim platformudur. Bu platformun amacı okulda, evde, kısacası ihtiyaç duyulan her yerde bilgi teknolojileri araçlarını kullanarak etkili materyal kullanımını destekleyip teknolojinin eğitime entegrasyonunu sağlamaktır. EBA, sınıf seviyelerine uygun, güvenilir ve doğru e-içerikler sunmak için oluşturulup geliştirilmeye devam etmektedir.

MEB ve içeriklerini paylaşmaya gönüllü eğitim firmaları tarafından hazırlanan pek çok dijital kaynak EBA'da yayınlanırken, öğretmen ve öğrenciler de ürettikleri içerikleri sunma imkânı bulabileceklerdir. Böylece bir kaynak havuzu oluşturulmuş ve öğrenmeye hevesli herkesin kullanımına sunulmuş olacaktır. 14/10/2016 (Genel ağdan alınmıştır.)

EBA nedir, nasıl kullanılır? MEB Eba öğretmen ve öğrenci girişi | Son Dakika Haberleri

Kaynak 4

Karneler Dağıtılıyor, E-Okul Erişime Açıldı

Millî Eğitim Bakanlığı takvimine göre 2025-2026 eğitim-öğretim yılı bugün sona eriyor ve okullarda karne dağıtımı yapılıyor. Karne hazırlıkları kapsamında öğretmenlerin not giriş işlemleri tamamlanırken, e-Okul Veli Bilgilendirme Sistemi öğrenci ve velilerin erişimine açık olmaya devam ediyor…Not girişlerinin tamamlanması, öğrenci ve veli erişiminin tamamen kapanacağı anlamına gelmiyor. Karne dağıtımı sırasında ve sonrasında da sistem üzerinden birçok bilgi görüntülenebiliyor. Öğrenciler ve veliler e-Okul üzerinden şu bilgilere ulaşabiliyor:

- Yazılı ve uygulama sınav sonuçları
- Devamsızlık kayıtları
- Ders başarı durumu
- Dönem sonu not bilgileri
- Karneye esas akademik veriler

23 Haziran 2026 (Genel ağdan alınmıştır.)

e-Okul VBS girişi nasıl yapılır? Devamsızlık ve not bilgisi sorgulama ekranı

Kaynak 5

Kişisel Veri Güvenliği Rehberi

(...) Kişisel veri güvenliğini ihlal etmeye yönelik saldırıların yanı sıra, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak açıklanması ya da paylaşılması gibi konular, başlıca kişisel veri güvenliği ihlallerindendir. Bu ihlaller, kullanıcıların dikkatsizlik, dalgınlık veya tecrübesizlik gibi zayıf yönlerinin kullanılması suretiyle kötü amaçlı yazılım içeren elektronik posta ekinin açılması veya elektronik postanın yanlış alıcıya gönderilerek kişisel verilerin üçüncü kişilerin erişimine açılması şeklinde de ortaya çıkabilmektedir.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu Ocak 2018

Kaynak 6

CİMER

...Katılımcı yönetim ilkesi bağlamında her türlü konuda CİMER'e başvuru yapılabilmesi ve vatandaşlarımızın talep, şikâyet ve önerilerini rahatça kamu kurumlarının üst makamlarına iletebilmesi, CİMER'in vatandaşlarımız için en büyük avantajıdır.... cimer.gov.tr web adresi üzerinden yapılan başvurularda; ad-soyad, T.C. Kimlik Numarası, kimlik seri numarası ve cep telefonu doğrulaması yapılarak başvuru sahibinin kimlik ve iletişim bilgilerinin doğruluğu tespit edilmektedir....

50sorudacimer.pdf

1. Soru: Kaynak 1'e göre **e-Nabız**, vatandaşların sağlık hizmetlerinden yararlanmasını kolaylaştıran hangi hizmetleri sunmaktadır? Metinden **iki örnek** yazınız.

• Birinci örnek: .....

• İkinci örnek: .....

2. Soru: Kaynak 2 ve Kaynak 6'ya göre **e-Devlet ve CİMER**, vatandaşların kamu hizmetlerinden yararlanmasını nasıl kolaylaştırmaktadır? Metinlerden **birer örnek** yazınız.

• Birinci örnek (e-Devlet): .....

• İkinci örnek (CİMER): .....

3. Soru: Kaynak 4'e göre öğrenciler ve veliler **e-Okul Veli Bilgilendirme Sistemi** üzerinden hangi bilgilere ulaşabilmektedir? Metinden **iki örnek** yazınız.

• Birinci örnek: .....

• İkinci örnek: .....

4. Soru: Kaynak 5'e göre kişisel verilerin güvenliğini tehdit eden durumlardan **iki örnek** yazınız.

• Birinci örnek: .....

• İkinci örnek: .....

5. Soru: Verilen kaynaklardaki bilgileri, **güncellik** (yeni olma) açısından inceleyerek en güncel ve en eski kaynakları nedenleriyle yazınız.

Cevabım ve Nedenim:

.....

6. Soru: Yukarıda verilen kaynakları inceleyiniz. Hangi kaynaklar bilimsel bilgiye dayanmaktadır? Nedeniyle yazınız.

.....

4. Etkinlik: Çıkarım Yapma

Sevgili öğrenciler;

Bu etkinlikte yer alan soruları 3. etkinlikte verilen kaynak metinleri dikkate alarak cevaplayınız.

1. Soru: Kaynak 1'e göre dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler sağlık hakkına erişimi nasıl etkilemektedir?

.....

.....

2. Soru: Kaynak 3 ve Kaynak 4'te yer alan bilgiler birlikte değerlendirildiğinde dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin eğitimde fırsat eşitliğine etkisiyle ilgili hangi sonuçlara ulaşılabilir?

.....

.....

3. Soru: Kaynak 5'te ifade edilen bilgiyi dikkate aldığımızda **dijital dünyada kişisel verilerimizi korumak** için nelere dikkat etmeliyiz?

.....

.....

4. Soru: Kaynak 2 ve Kaynak 6'daki bilgilerden hareketle dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin vatandaşların kamu hizmetlerinden yararlanmasına nasıl katkı sağladığını açıklayınız.

.....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

Ek-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

1. Etkinlik: Kavramsal Tanımlama

Kavram	Doğru eşleştirme
e-Devlet Platformu	1-C
CİMER	2-A
KVKK Güvencesi	3-B
Dijital Katılım	4-Ç

2. Etkinlik: 5N1K Soruları Oluşturma

Öğrencilerin soruları örnek olayda verilen uygulamalar ve vatandaşlık haklarının kullanımı etrafında şekillenmelidir. Aşağıdaki sorular örnek niteliğindedir:

- KİM: Ahmet Bey'e e-Okul sistemini kullanmasında kim yardımcı oldu?
- NE: Ahmet Bey e-Okul uygulamasını kullanmasaydı ne gibi zorluklarla karşılaşırdı?
- NEREDE: Ahmet Bey e-Okul sistemine nereden ve hangi araçla ulaştı?
- NE ZAMAN: Ahmet Bey okul takibini ne zaman gerçekleştirdi?
- NASIL: Ahmet Bey uzaktayken kızının okul durumunu nasıl takip etti?
- NEDEN: Ahmet Bey e-Okul uygulamasını neden kullanmak istedi?

3. Etkinlik: Dijital Dünyayı Okumak

Madde	Cevap / kabul ölçütü
1. soru	e-Nabız üzerinden sağlık geçmişine 7 gün 24 saat erişebilme; randevu alabilme; organ/kan bağışı beyanı yapabilme; sağlık verilerini hekim veya yakınlarla paylaşabilme gibi Kaynak 1'de açıkça verilen iki hizmetten herhangi ikisi kabul edilir.
2. soru	e-Devlet için kamu hizmetlerine hızlı, güvenli ve kolay erişim; CİMER için talep, şikâyet ve önerilerin kamu kurumlarına dijital olarak iletilmesi gibi metinle uyumlu birer örnek kabul edilir.
3. soru	Yazılı/uygulama sınav sonuçları, devamsızlık kayıtları, ders başarı durumu, dönem sonu not bilgileri ve karneye esas akademik verilerden iki örnek kabul edilir.
4. soru	Kötü amaçlı yazılım içeren e-posta ekini açma ve e-postayı yanlış alıcıya göndererek kişisel verileri üçüncü kişilerin erişimine açma örnekleri kabul edilir.
5. soru	Kaynakların verilen tarihleri esas alındığında en güncel kaynak Kaynak 4 (23 Haziran 2026), en eski kaynak Kaynak 3 (14/10/2016) olarak belirtilmeli ve gerekçe tarihlere dayandırılmalıdır.
6. soru	Kaynak 2'nin TÜİK verilerine, oranlara ve akademik atıflara dayanması bilimsel bilgi için temel kanıttır. Öğrenci başka bir kaynağı seçerse kararını kaynakta görülebilen veri, araştırma, kurum/uzmanlık ya da bilimsel dayanak üzerinden gerekçelendirmesi beklenir.

4. Etkinlik: Çıkarım Yapma

Madde	Cevap / kabul ölçütü
1. soru	Dijitalleşmenin sağlık verilerine zamandan ve mekândan bağımsız erişimi kolaylaştırdığı; tedavi ve takip süreçlerini desteklediği yönündeki kaynakla uyumlu çıkarımlar kabul edilir. Örnek: Dijitalleşme sayesinde sağlık verilerimize mekân fark etmeksizin 7 gün 24 saat ulaşabiliyoruz. Bu durum tedavi süreçlerimizi hızlandırır, doktorların geçmiş hastalıklarımızı daha kolay görmesini sağlar ve kendi sağlığımız üzerinde daha fazla bilgi sahibi olmamıza olanak tanır. Kısacası sağlık hakkına erişimimizi çok daha hızlı ve kolay hale getirir.
2. soru	EBA ve e-Okul gibi dijital platformların farklı yerlerdeki öğrenci ve velilerin eğitim içeriği/bilgisine erişimini kolaylaştırarak fırsat eşitliğini destekleyebileceğini kaynaklara dayalı açıklayan cevaplar kabul edilir. Örnek: Dijital platformlar (EBA ve e-Okul) sayesinde öğrenciler okulda veya evde, zamandan ve mekândan bağımsız olarak zengin eğitim içeriklerine erişebilir. Bu durum, farklı şehirlerde veya farklı imkânlara sahip olan çocukların aynı dijital kaynak havuzundan faydalanmasını sağlayarak eğitimdeki fırsat eşitliğini destekler.
3. soru	Şüpheli ekleri açmama, gönderici/alıcı adresini kontrol etme, kişisel bilgileri dikkatli paylaşma gibi Kaynak 5'teki bilgiyle uyumlu önlemler kabul edilir. Örnek: Dijital ortamlarda dikkatsiz ve dalgın davranmamalıyız. Bize gelen şüpheli, kaynağını bilmediğimiz elektronik postaların (e-maillerin) eklerini açmamalıyız. Ayrıca, içerisinde bilgi bulunan mesajları veya dosyaları birine gönderirken alıcının adresini kontrol etmeli ve doğru kişiye gönderdiğimizden emin olmalıyız.
4. soru	Dijitalleşmenin vatandaş-devlet etkileşimini hızlandırdığı, kamu hizmetlerine erişimi kolaylaştırdığı, talep/şikâyet/önerilerin iletimini mümkün kıldığı ve hizmetleri daha erişilebilir/şeffaf hâle getirebildiği yönündeki kaynak temelli çıkarımlar kabul edilir. Örnek: Dijitalleşme, vatandaş ile devlet arasındaki iletişimi güçlendirmiş ve hızlandırmıştır. Artık devlet kurumlarına gitmeye gerek kalmadan oturduğumuz yerden güvenli bir şekilde işlemlerimizi halledebilir, şikâyet veya önerilerimizi doğrudan en üst yetkililere kolayca iletebiliriz. Bu da kamu hizmetlerini daha şeffaf ve verimli hale getirmiştir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçüt, öğrencinin Ek-1'deki cevapları ve Ek-2'deki kabul ölçütleri birlikte dikkate alınarak değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ilgili ölçütte değerlendirilebilir kanıt bulunmadığını gösterir.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Vatandaşlık haklarının kullanımında dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin etkilerini tanımlama	Dijital vatandaşlık kavramlarını tanımlarıyla doğru ilişkilendirir ve bu kavramların vatandaşlık haklarının kullanımındaki işlevini doğru biçimde ayırt eder.	Kavramları genel olarak doğru ilişkilendirir; bir kavramın işlevini açıklamada sınırlı bir eksiklik bulunur.	Bazı kavramları doğru tanır; kavram–tanım veya hak–uygulama ilişkisini kurarken yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kavramlara ilişkin değerlendirilebilir bir eşleştirme ya da açıklama sunmaz.
Dijitalleşme ve teknolojik gelişmelerin vatandaşlık haklarına etkileri hakkında 5N1K soruları sorma	5N1K basamaklarının tamamında açık, anlamlı ve vatandaşlık hakkının kullanımındaki etkiyi sorgulayan sorular oluşturur.	5N1K sorularını oluşturur; bir veya iki soruda etkiyi sorgulama yönü ya da ifade açıklığı sınırlıdır.	5N1K yapısının bir bölümünü kullanarak konuya ilişkin sorular kurar; soruların vatandaşlık hakkıyla bağlantısını kurmada yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Konuya ilişkin değerlendirilebilir 5N1K sorusu oluşturmaz.
Kaynaklardan bilgi toplama	İlgili kaynaklardan istenen bilgileri doğru seçer ve sorulara kaynaklarda verilen kanıtlarla yanıt verir.	İstenen bilgileri kaynaklardan bulur; bazı yanıtlarda bilgi seçimi veya kaynakla ilişkilendirme sınırlı düzeltme gerektirir.	Kaynaklardan bazı doğru bilgileri seçer; gerekli bilgiyi bulma ve soruyla ilişkilendirmede yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kaynaklardan değerlendirilebilir bilgi toplayamaz.
Toplanan bilgileri güncellik ve bilimsellik açısından değerlendirme	Kaynakların tarihlerini karşılaştırarak güncellik kararı verir; bilimsel dayanağı veri, araştırma, atıf veya kurumsal/uzmanlık göstergeleriyle gerekçelendirir.	Güncellik ve bilimsellik hakkında doğru kararlar verir; gerekçelerden birinde sınırlı eksiklik bulunur.	Güncellik veya bilimsellik ölçütlerinden birini doğru kullanır; iki ölçütü birlikte uygulamak için yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kaynakların güncellik veya bilimselliğine ilişkin değerlendirilebilir bir karar sunmaz.
Doğruluğunu değerlendirdiği bilgilerden hareketle çıkarım yapma	Kaynaklardaki doğrulanmış bilgileri sağlık, eğitim, kişisel veri güvenliği ve kamu hizmetlerine erişim gibi vatandaşlık hakkı bağlamlarıyla ilişkilendirerek açık ve tutarlı çıkarımlar yapar.	Kaynak temelli çıkarımlar yapar; bazı çıkarımlarda hakla bağlantı veya gerekçelendirme sınırlı kalır.	En az bir kaynak bilgisinden hareketle basit bir çıkarım yapar; çıkarımı vatandaşlık hakkıyla ilişkilendirmede yönlendirmeye ihtiyaç duyar.	Kaynak bilgilerine dayalı değerlendirilebilir bir çıkarım sunmaz.

Toplam Puan	..... / 15			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi			
Kullanım Notu	Toplam puan genel görünümü destekler; biçimlendirici karar öncelikle ölçüt profilindeki güçlü ve gelişime açık alanlara göre verilir. 0 düzeyi, yalnızca ilgili ölçütte değerlendirilebilir performans kanıtı bulunmadığında kullanılır.			

9. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Hayatımızdaki Ekonomi
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.5.1. Ülkemizin kaynakları ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi çözümleyebilme *a) Ülkemizin kaynakları ve ekonomik faaliyetlerin özelliklerini belirler.* *b) Ülkemizin kaynakları ve ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkileri belirler.*

Etkinlik Adı: Kaynağı Keşfet, Ekonomik Faaliyetle Eşleştir

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller	Ölçme ve Değerlendirme Araçları
Çalışma Kâğıdı (Ek-1)	Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır. Türkiye Doğal Kaynaklar Haritası isteğe bağlı olarak etkileşimli tahtada yansıtılır.
3. Dersin başında öğrencilere Türkiye'nin doğal kaynakları ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiyi harita üzerinden inceleyip açıklayacakları ve bu faaliyetlerin doğal kaynaklar üzerindeki etkilerini değerlendirecekleri belirtilir.
4. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) dağıtılır. Öğrencilerden haritayı ve yönergeleri dikkatlice inceleyerek görevleri sırasıyla tamamlamaları istenir.
5. İhtiyaç hâlinde haritanın yeniden incelenmesine olanak sağlanır; cevabı doğrudan vermek yerine öğrencilerin kaynak–faaliyet ilişkisini kurmasını destekleyen kısa yönlendirici sorular kullanılabilir.
6. Çalışma tamamlandığında öğrencilerin seçtikleri bir doğal kaynak–ekonomik faaliyet ilişkisini ve bir etki örneğini sınıfla paylaşmalarına fırsat verilir. Doğal kaynakların ekonomik faaliyetlerdeki rolü ve bilinçli kullanımın önemi üzerinde durulur.

7. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
8. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir; bir açıklamalarını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
9. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Doğal kaynakları doğru belirlemiş, ekonomik faaliyetlerle uygun biçimde eşleştirmiş ve her ilişkinin nedenini açıkça göstermişsin. Olumlu ve olumsuz etkileri örneklerle açıklaman çalışmanı güçlendiriyor. Bir sonraki adımda aynı ilişkiyi yaşadığın ilden bir örnekle destekleyebilirsin.
Yeterli	Doğal kaynak–ekonomik faaliyet eşleştirmelerin genel olarak doğru ve açıklamaların anlaşılır. Birkaç açıklamada kaynağın ekonomik faaliyeti nasıl mümkün kıldığını daha açık belirtmen ve etki örneklerini biraz daha somutlaştırman çalışmanı geliştirebilir.
Gelişmekte	Doğal kaynakların bir bölümünü doğru belirlemiş ve bazılarını uygun ekonomik faaliyetlerle ilişkilendirmişsin. Haritadaki bir kaynağı seçip "Bu kaynak hangi ekonomik faaliyetin yapılmasını kolaylaştırır ve neden?" sorusuyla açıklamanı genişletmen yararlı olabilir.
Başlangıç	Doğal kaynak ve ekonomik faaliyet arasında bazı bağlantılar kurmaya başlamışsın. Bir örnek üzerinde kaynak–faaliyet eşleştirmesini netleştirip ardından bu ilişkinin nedenini tek bir cümleyle açıklamayı denemelisin.
Performans Gözlenmedi	Çalışmada doğal kaynak belirleme, eşleştirme veya ilişki açıklamaya yönelik değerlendirilebilir kanıt henüz oluşmamış. Öğretmen desteğiyle haritadan bir doğal kaynak seçip önce adını, ardından bu kaynakla yapılabilecek tek bir ekonomik faaliyeti yazmayı denemelisin.
Yönlendirme	İlişki kurmakta zorlanan öğrenciler için "Haritadaki bu kaynak nerede görülüyor?", "Bu kaynak hangi üretim ya da hizmet faaliyetinde kullanılıyor?", "Kaynak bilinçli kullanılırsa ne olur?", "Aşırı veya yanlış kullanılırsa ne olur?" gibi kısa sorularla düşünme süreci desteklenebilir. EBA'da yer alan (https://meb.ai/65h6DN) (https://meb.ai/UwFNUbE) (https://meb.ai/VTOIQF) (https://meb.ai/LSCTMW) ve MEBİ platformlarındaki konuyla ilişkili içerik ve etkinliklerden de yararlanılabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Öğrencilerden haritadaki doğal kaynaklardan dördü yerine ikisini seçmeleri ve bunlarla ilişkili ekonomik faaliyetleri belirlemeleri istenir. Gerekirse önce bir örnek öğretmen rehberliğinde birlikte çözülür.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden yaşadıkları il veya yakın çevrenin doğal kaynaklarını araştırmaları, bu kaynaklarla ilişkili ekonomik faaliyetleri belirlemeleri ve bir doğal kaynağın bilinçsiz kullanılması durumunda ilgili ekonomik faaliyetlerin gelecekte nasıl etkilenebileceğine ilişkin kısa bir değerlendirme yazısı hazırlamaları istenir.

EK-1 ÇALIŞMA KÂĞIDI

Adı Soyadı:	Sınıf/Şube:	No: .....

KAYNAĞI KEŞFET, EKONOMİK FAALİYETLE EŞLEŞTİR

Yukarıdaki Türkiye Doğal Kaynaklar Haritasını dikkatlice inceleyiniz. Soruları haritadan yararlanarak cevaplayınız. Cevaplarınızı kendi cümlelerinizle ve anlaşılır bir şekilde yazınız.

1. Soru

Haritada yer alan doğal kaynaklardan dört tanesini belirleyiniz. Belirlediğiniz her doğal kaynağın karşısına, bu doğal kaynaktan yararlanılarak gerçekleştirilebilecek bir ekonomik faaliyet yazınız. Ardından, doğal kaynak ile ekonomik faaliyet arasındaki ilişkiyi kendi cümlelerinizle kısaca açıklayınız.

	Doğal Kaynaklar	İlişkili Ekonomik Faaliyet	Bu ilişkiyi açıklayınız.
1)			
2)			
3)			
4)			

2. Soru

Doğal kaynaklar ile ekonomik faaliyetler arasındaki ilişkiden hareketle, ekonomik faaliyetlerin doğal kaynaklar üzerindeki bir olumlu ve bir olumsuz etkisini örnek vererek açıklayınız.

Olumlu Etki: .....

.....

Olumsuz Etki: .....

.....

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

EK-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

Aşağıdaki cevaplar değerlendirmede referans olarak kullanılır. Öğrencilerin haritadaki doğal kaynaklarla uyumlu, ekonomik faaliyetle doğru ilişki kuran ve anlamca doğru farklı örnekleri de kabul edilir.

1. Soru

Doğal Kaynak	İlişkili Ekonomik Faaliyet	İlişkiyi Açıklama
Orman	Kereste (odun) üretimi / mobilyacılık	Ormanlardan elde edilen ağaçlar kereste hâline getirilerek mobilya, kâğıt ve inşaat sektöründe hammadde olarak kullanılır. Orman varlığı, ormancılık ve odun sanayisinin yapılmasına imkân sağlar.
Su	Balıkçılık / hidroelektrik enerji üretimi	Göl, nehir ve denizlerdeki su kaynakları balıkçılığa imkân tanır; akarsuların üzerine kurulan barajlarla elektrik üretilebilir. Su kaynağının varlığı ve özellikleri bu faaliyetleri doğrudan etkiler.
Maden	Madencilik (demir, kömür, bakır vb.)	Yer altındaki maden yatakları çıkarılarak sanayide hammadde veya enerji kaynağı olarak kullanılır. Maden yatağının varlığı, madencilik ve buna bağlı sanayi faaliyetlerinin gelişmesini sağlar.
Toprak	Tarım (bitkisel üretim)	Verimli topraklarda buğday, pamuk, sebze ve meyve gibi ürünler yetiştirilebilir. Toprağın verimliliği tarımsal üretimin yapılmasını ve ürünlerin ekonomiye kazandırılmasını sağlar.

Kabul ölçütü: Öğrencinin seçtiği doğal kaynak haritada yer almalı; yazdığı ekonomik faaliyet bu kaynakla gerçek ve anlamlı bir ilişki taşımalı; açıklama doğal kaynağın faaliyeti nasıl mümkün/elverişli kıldığını göstermelidir. Dört örneğin yukarıdakilerle aynı olması zorunlu değildir.

2. Soru

Olumlu etki örneği: Doğal kaynakların bilinçli ve sürdürülebilir kullanılması hem ekonomiye katkı sağlar hem de kaynağın korunmasına yardımcı olabilir. Örneğin, kesilen ağaçların yerine yenilerinin dikildiği planlı ormancılıkta kereste ihtiyacı karşılanırken orman varlığının devamı desteklenir.

Olumsuz etki örneği: Doğal kaynakların bilinçsiz ve aşırı kullanılması kaynağın tükenmesine veya zarar görmesine yol açabilir. Örneğin, önlemsiz madencilik toprağı ve suyu kirletebilir; kontrolsüz ağaç kesimi orman alanlarının azalmasına ve erozyon riskinin artmasına neden olabilir.

Kabul ölçütü: Olumlu ve olumsuz etkinin ekonomik faaliyet–doğal kaynak ilişkisi içinde doğru kurulması ve uygun bir örnekle açıklanması beklenir. Kaynakta yer almayan ancak bilimsel olarak doğru ve 6. sınıf düzeyine uygun farklı örnekler kabul edilir.

Örnek öğrenci cevapları

Düzey	Örnek kanıt
Yetkin	"Su – hidroelektrik enerji üretimi: Akarsuların akış gücü barajlarda elektrik üretmeyi mümkün kılar. Planlı kullanım enerji üretirken su kaynaklarının korunmasına da katkı sağlayabilir; ancak yanlış uygulamalar su ekosistemine zarar verebilir."
Gelişmekte	"Orman – mobilyacılık: Ağaçlardan elde edilen odun mobilya yapımında kullanılır. Ağaçlar yeniden dikilirse orman korunabilir. Çok fazla ağaç kesilirse orman vasfını kaybedebilir.
Başlangıç	"Toprak – tarım. Toprakta ürün yetişir. Toprak sürekli ve dinlendirilmeden ekilirse besin maddelerinin tükenmesine, organik maddenin azalmasına ve verim kaybına yol açar."

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Her ölçüt, öğrencinin Ek-1'de ortaya koyduğu kanıta göre ayrı değerlendirilir. Kaynak ölçme aracındaki 4–3–2–1–0 puan yapısı korunmuştur. Başlangıç, sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını ifade eder.

Ölçüt	4 – Yetkin	3 – Yeterli	2 – Gelişmekte	1 – Başlangıç	0 – Performans Gözlenmedi
1. Doğal kaynakları belirleme	Haritada yer alan 4 doğal kaynağı doğru belirler.	Haritada yer alan 3 doğal kaynağı doğru belirler.	Haritada yer alan 2 doğal kaynağı doğru belirler.	Haritada yer alan 1 doğal kaynağı doğru belirler.	Doğal kaynak belirlemeye ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz veya yazdıklarının tamamı doğal kaynak değildir.
2. Doğal kaynak–ekonomik faaliyet eşleştirmesi	Belirlediği 4 doğal kaynağın tamamını uygun ekonomik faaliyetlerle doğru eşleştirir.	3 doğal kaynağı uygun ekonomik faaliyetlerle doğru eşleştirir.	2 doğal kaynağı uygun ekonomik faaliyetlerle doğru eşleştirir.	1 doğal kaynağı uygun ekonomik faaliyetle doğru eşleştirir.	Uygun bir doğal kaynak–ekonomik faaliyet eşleştirmesine ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
3. Doğal kaynak–ekonomik faaliyet ilişkisini açıklama	4 eşleştirmenin tamamında doğal kaynak ile ekonomik faaliyet arasındaki ilişkiyi doğru, açık ve anlaşılır biçimde açıklar.	3 eşleştirmede ilişkiyi doğru ve anlaşılır biçimde açıklar.	2 eşleştirmede ilişkiyi doğru ve anlaşılır biçimde açıklar.	1 eşleştirmede ilişkiyi doğru ve anlaşılır biçimde açıklar.	Doğal kaynak–ekonomik faaliyet ilişkisini açıklamaya yönelik değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
4. Olumlu etkiyi açıklama	Ekonomik faaliyetin doğal kaynak üzerindeki olumlu etkisini doğru belirler ve uygun bir örnekle açıklar.	Olumlu etkiyi doğru belirler ve örnek verir; açıklamada küçük bir eksiklik bulunur.	Olumlu etkiyi doğru belirler; açıklaması sınırlı kalır veya verdiği örnek ilişkiyi tam desteklemez.	Olumlu etkiye ilişkin anlamlı bir ifade yazar; ancak etki–örnek bağlantısını açıklayamaz.	Olumlu etkiye ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
5. Olumsuz etkiyi açıklama	Ekonomik faaliyetin doğal kaynak üzerindeki olumsuz etkisini doğru belirler ve uygun bir örnekle açıklar.	Olumsuz etkiyi doğru belirler ve örnek verir; açıklamada küçük bir eksiklik bulunur.	Olumsuz etkiyi doğru belirler; açıklaması sınırlı kalır veya verdiği örnek ilişkiyi tam desteklemez.	Olumsuz etkiye ilişkin anlamlı bir ifade yazar; ancak etki–örnek bağlantısını açıklayamaz.	Olumsuz etkiye ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.

Toplam Puan	..... / **20**			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	17–20 Yetkin | 13–16 Yeterli | 9–12 Gelişmekte | 1–8 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi (yalnızca bütün ölçütlerde kanıt yoksa)			
Kullanım Notu	*Toplam puan genel bir görünüm sağlar. Geri bildirim, destekleme, zenginleştirme ve izleme kararları öğrencinin ölçüt profiline* göre verilir. Birinci sorudaki doğal kaynak belirleme, ekonomik faaliyetle eşleştirme ve ilişkiyi açıklama ölçütleri birbirinden bağımsız değerlendirilir.			

10. ETKİNLİK

SOSYAL BİLGİLER / 6. SINIF

Öğrenme Alanı / Tema	Hayatımızdaki Ekonomi
Öğrenme Çıktıları ve Süreç Bileşenleri	SB.6.5.2. Ekonomik faaliyetler ve meslekler arasındaki ilişki hakkında kanıta dayalı öngörüde bulunabilme *a) Gözlem ve deneyimlerinden yola çıkarak ekonomik faaliyetler ve meslekleri ilişkilendirir.* *b) Ekonomik faaliyetlerdeki değişime bağlı olarak gelecekte ortaya çıkabilecek meslekler hakkında çıkarımda bulunur.*

Etkinlik Adı: Meslek Kâşifi

Süre: 40 Dakika

Kullanılacak Materyaller

Çalışma Kâğıdı (Ek-1)

Ölçme ve Değerlendirme Araçları

Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri (Ek-2), Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı (Ek-3)

Etkinlik Uygulama Yönergesi ve Aşamaları

1. Etkinliğin amacı ve Ek-3'te yer alan başarı ölçütleri uygulama öncesinde öğrencilerle paylaşılır; düzeylerin ne anlama geldiği açıklanır.
2. Çalışma Kâğıdı (Ek-1) öğrenci sayısı kadar çoğaltılır ve öğrencilere dağıtılır.
3. Dersin başında öğrencilerden çevrelerinde gördükleri mesleklerle bu mesleklerin ilişkili olduğu ekonomik faaliyetleri düşünmeleri istenir; etkinlikte geçmişten günümüze meslekdeki değişimi inceleyecekleri ve gelecekte ortaya çıkabilecek mesleklerle ilgili tahminde bulunacakları açıklanır.
4. Öğrencilerden 'Mesleğimi Tanıyorum' bölümünü yönergeye uygun biçimde tamamlamaları ve çevrelerinde gözlemledikleri bir mesleği ilgili ekonomik faaliyet alanıyla ilişkilendirmeleri ve bu ilişkiyi gerekçelendirmeleri istenir.
5. "Değişimi Keşfediyorum" bölümünde geçmişte yaygın olan mesleklerin günümüzde aynı ya da benzer ihtiyacı karşılayan mesleklerle eşleştirilmesi, değişimin teknolojik veya toplumsal nedeninin belirtilmesi ve ekonomik faaliyetlerdeki değişimin meslekler üzerindeki etkisinin açıklanması sağlanır.

6. "Geleceği Tahmin Ediyorum" bölümünde verilen örnek incelenir; öğrencilerin gelecekte ortaya çıkabileceğini düşündükleri üç mesleği, ilişkili ekonomik faaliyet alanını ve bu mesleğe neden ihtiyaç duyulabileceğini yazmaları beklenir.
7. Öğrenci çalışmaları Ek-2'deki Cevap Anahtarı/Kabul Ölçütleri ve Ek-3'teki Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı kullanılarak değerlendirilir.
8. Değerlendirme sonrasında öğrencilere güçlü yönünü, geliştirmesi gereken noktayı ve uygulanabilir bir sonraki adımı içeren göreve özgü geri bildirim verilir.
9. Öğrencilerin bir açıklamasını geri bildirim doğrultusunda yeniden düzenlemelerine fırsat tanınır.
10. Destekleme ve zenginleştirme uygulamalarına Ek-3'teki ölçüt profili dikkate alınarak karar verilir.

Geri Bildirim ve Yönlendirme

Düzey	Göreve Özgü Geri Bildirim Örneği
Yetkin	Ekonomik faaliyetlerle meslekler arasındaki ilişkiyi doğru kurmuş, geçmişten günümüze değişimi nedenleriyle açıklamış ve gelecekte ortaya çıkabilecek meslekler için tutarlı gerekçeler geliştirmişsin. Gelecek tahminlerinden birini farklı bir teknolojik ya da toplumsal değişimle de ilişkilendirmeyi deneyebilirsin.
Gelişmekte	Mesleklerle ekonomik faaliyetler arasındaki temel ilişkiyi kurmuşsun. Geçmiş–günümüz eşleştirmelerinde veya geleceğe ilişkin tahminlerinde bazı açıklamalarını değişimin nedeni ile daha açık ilişkilendirmen çalışmanı güçlendirebilir.
Başlangıç	Bazı meslekleri ilgili ekonomik faaliyet alanıyla ilişkilendirmişsin. Meslek ile ekonomik faaliyet arasındaki bağı açıklarken "Bu meslek hangi ihtiyacı karşılıyor?" ve "Teknolojik ya da toplumsal değişim bu işi nasıl etkiliyor?" sorularından yararlanmayı deneyebilirsin.
Performans Gözlenmedi	Bu görevde değerlendirilebilir bir yanıt henüz oluşmamış. Çalışma kâğıdındaki örneklerden birini öğretmeninle birlikte inceleyip meslek–ekonomik faaliyet ilişkisini kurarak yeniden denemelisin.
Yönlendirme	MEBİ'de yer alan "Ekonomik Faaliyetler ve Meslekler" içeriğinden ve konuyla ilişkili ders kitabı örneklerinden yararlanılabilir. Eksik öğrenmelerde önce meslek–ekonomik faaliyet eşleştirmesi üzerinde çalışılabilir, ardından değişimin nedeni ve geleceğe yönelik tahminler yeniden ele alınabilir.

Farklılaştırma

Destekleme

- Üzerinde tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin resimleri olan büyük kartlar hazırlanır. Öğrenciden elindeki meslek kartlarını (çiftçi, fabrikada çalışan işçi, öğretmen) uygun sektörel görsellerle eşleştirmesi istenebilir.
- Çalışma kâğıdındaki 7 meslek yerine sadece çok tanıdık olan 3 meslek (Çiftçi, Fabrika İşçisi, Öğretmen) seçilerek öğrencinin sadece bunlara odaklanması sağlanabilir.

Zenginleştirme

- Öğrencilerden, gelecekte gelişeceğini düşündükleri bir ekonomik faaliyet alanını (tarım, sanayi veya hizmet) seçmeleri istenir. Seçtikleri alanda ortaya çıkabilecek iki yeni meslek tasarlamaları, bu mesleklerin görevlerini ve neden ihtiyaç duyulacağını kısa açıklamalarla yazmaları istenebilir.
- Öğrencilerden günümüzde yapılan bir mesleği seçmeleri ve bu mesleğin 2050 yılında teknolojik gelişmeler sonucunda nasıl değişeceğini gösteren "Bugün–2050" karşılaştırma tablosu hazırlamaları istenebilir.

EK-1: ÇALIŞMA KÂĞIDI

1. Bölüm: Mesleğimi Tanıyorum

a) Aşağıdaki meslek tanıtımlarını okuyunuz. Her tanıtımın hangi mesleğe ait olduğunu belirleyerek "Hangi Meslek?" sütununa yazınız. Daha sonra bu mesleği tarım, sanayi veya hizmet ekonomik faaliyet alanlarından uygun olanıyla eşleştiriniz.

	Mesleğin Kendini Tanıtımı	Hangi Meslek?	Hangi Ekonomik Faaliyet?
1	"Ormanlardaki ağaçların bakımını yapar, planlı şekilde keser ve tomruk üretimine katkı sağlarım."	Orman İşçisi	Tarım
2	"Hayvan dostlarımızın sağlık sorunlarını ben çözerim."		
3	"Toprağı sevgiyle işler, eker ve biçerim. Masanızdaki ekmekte emeğim çoktur."		
4	"Büyük makinelerin olduğu tesiste çalışır, pamuğu işleyerek giydiğiniz kıyafetleri üretirim."		
5	"Bilgisayar kodlarıyla programlar ve komutlar hazırlarım. Telefonunuza indirdiğiniz oyunları ben tasarlarım."		
6	"Ziyaretçilere tarihî ve turistik yerleri gezdirir, bu yerler hakkında bilgi veririm."		
7	"Geceleri denize açılır, ağlarımı bırakırım. Tezgâhlardaki taze balıkları ben yakalarım."		

b) Ailenizde, okulunuzda veya yaşadığınız çevrede gözlemlediğiniz bir mesleği yazınız. Bu mesleğin hangi ekonomik faaliyet alanıyla ilişkili olduğunu ve nedenini açıklayınız.

Cevap: .....

.....

.....

2. Bölüm: Değişimi Keşfediyorum

a) Aşağıdaki kutularda verilen meslekleri ve tablodaki örneği inceleyiniz. Geçmişte yaygın olan meslekleri, günümüzde aynı ya da benzer ihtiyacı karşılayan mesleklerle eşleştiriniz. Her mesleği yalnızca bir kez kullanınız. Eşleştirdiğiniz meslekleri tablodaki ilgili sütunlara yazarak, bu değişimin teknolojik veya toplumsal nedenini belirtiniz.

Postacı • Kurye • Hattat • Matbaacı • At arabacısı • Lastikçi • Nalbant • Şoför • Daktilo yazıcısı • Bilgisayar Operatörü

Geçmişte	Günümüzde	Neden
Daktilo yazıcısı	Bilgisayar Operatörü	Bilgisayarın icat edilmesi ve yaygınlaşması

b) Yukarıdaki örneği ve yaptığınız eşleştirmeleri inceleyiniz. Ekonomik faaliyetlerde yaşanan değişimlerin meslekler üzerindeki etkilerini değerlendirerek aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Ekonomik faaliyetlerde yaşanan değişimler meslekleri nasıl etkilemiştir? Açıklayınız.

.....

.....

3. Bölüm: Geleceği Tahmin Ediyorum

2050 yılında teknolojik gelişmelerin ekonomik faaliyetleri değiştirdiğini düşününüz. Aşağıdaki örneği inceleyiniz. Bu değişim sonucunda ortaya çıkabileceğini düşündüğünüz üç yeni meslek adı yazınız. Her mesleğin hangi ekonomik faaliyet alanıyla ilişkili olduğunu belirtiniz. Ayrıca, bu mesleğe neden ihtiyaç duyulacağını 1–2 cümleyle açıklayınız.

Meslek	Ekonomik Faaliyet	Gerekçe
Dijital Miras Yöneticisi	Hizmet	Gelecekte mirasın önemli bir kısmının dijital ortamlarda tutulması ve bu varlıkların yasal mirasçılara güvenli aktarımı ihtiyacı.

Geri bildirimden sonra geliştirdiğim cevabım:

.....

.....

EK-2: CEVAP ANAHTARI/KABUL ÖLÇÜTLERİ

1. Mesleğimi Tanıyorum

Hangi Meslek	Hangi Ekonomik Faaliyet
Orman İşçisi	Tarım
Veteriner	Hizmet
Çiftçi	Tarım
Tekstil İşçisi	Sanayi
Yazılım Uzmanı	Hizmet
Turist Rehberi	Hizmet
Balıkçı	Tarım

b) Örnek Cevap:

Meslek: Öğretmen

Ekonomik faaliyet: Hizmet

Gerekçe: İnsanların eğitim almasını sağlayan bir hizmet sunduğu için hizmet sektöründe yer alır.

Not: Öğrencinin farklı ve doğru örnekleri de kabul edilir. Gerekçenin ekonomik faaliyetle ilişki kurması yeterlidir.

2. Değişimi Keşfediyorum

a) Örnek Cevap:

Geçmişte	Günümüzde	Neden
At arabacılığı	Şoför	Motorlu taşıtların icat edilmesi
Postacı	Kurye	İletişim ve lojistik alanındaki gelişmeler
Nalbant	Lastikçi	Ulaşım teknolojisinin değişmesi
Hattat	Matbaacı	Baskı teknolojilerinin gelişmesi

b) Örnek Cevap:

Ekonomik faaliyetlerdeki teknolojik ve yapısal değişimler; bazı mesleklerin önemini yitirmesine, bazı mesleklerin dönüşmesine ve ihtiyaç duyulan yeni alanlarda yeni mesleklerin doğmasına yol açmıştır.

3. Geleceği Tahmin Ediyorum

Meslek	Ekonomik Faaliyet	Gerekçe
Robot Bakım Uzmanı	Sanayi	Fabrikalarda ve evlerde robot kullanımının artması, bu sistemlerin bakım ve onarımına duyulan ihtiyacı artırabilir.
Tarımsal Drone ve Robot Operatörü (Akıllı Tarım Teknisyeni)	Tarım	Tarım alanlarının drone ve robotlarla izlenmesi, sulama ve ilaçlamanın otomatik yapılması nedeniyle bu mesleğe ihtiyaç duyulabilir.
Sanal Gerçeklik Mimarı	Hizmet	Alışveriş, eğitim ve oyun gibi hizmetlerin üç boyutlu sanal ortamlarda yaygınlaşması bu alanları tasarlayan uzmanlara ihtiyaç doğurabilir.

Kabul ölçütü: Meslek adı farklı olabilir. Önerinin gelecekteki teknolojik/toplumsal bir değişimle ilişkili, ekonomik faaliyet alanıyla uyumlu ve gerekçesinin anlamlı olması yeterlidir.

EK-3 ANALİTİK DERECELİ PUANLAMA ANAHTARI

Kullanım: Öğrencinin çalışma kâğıdında ortaya koyduğu performans, her ölçüt için kendisini en iyi karşılayan düzey seçilerek değerlendirilir. Başlangıç düzeyi sınırlı ancak değerlendirilebilir performansı; 0 – Performans Gözlenmedi ise ilgili ölçüte ilişkin değerlendirilebilir kanıt bulunmamasını gösterir.

Ölçüt	3 - Yetkin	2 - Gelişmekte	1 - Başlangıç	0 - Performans Gözlenmedi
Meslekleri ve ekonomik faaliyet alanlarını belirleme	Yedi tanıtımdan en az altısında mesleği ve ekonomik faaliyet alanını doğru belirler.	Dört ya da beş tanıtımda mesleği ve ekonomik faaliyet alanını doğru belirler.	İki ya da üç tanıtımda meslek–ekonomik faaliyet ilişkisini doğru kurar.	Doğru bir meslek–ekonomik faaliyet eşleştirmesi için değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
Mesleği gözlemden hareketle ekonomik faaliyetle ilişkilendirme	Gözlemlediği mesleği uygun ekonomik faaliyet alanıyla doğru ilişkilendirir ve nedenini açık, tutarlı biçimde açıklar.	Meslek ile ekonomik faaliyet alanını doğru ilişkilendirir; gerekçesinde ilişkiyi açıklayan sınırlı bir eksiklik bulunur.	Bir meslek ve ekonomik faaliyet alanı belirtir; ilişkiyi kısa bir ifadeyle kurar ancak gerekçesi desteğe ihtiyaç duyar.	Meslek–ekonomik faaliyet ilişkisine yönelik değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.
Geçmiş–günümüz meslek değişimini açıklama	Geçmişteki meslekleri günümüzdeki karşılıklarıyla doğru eşleştirir ve değişimin teknolojik ya da toplumsal nedenini her eşleştirmede anlamlı biçimde açıklar.	Eşleştirmeleri genel olarak doğru yapar; değişimin nedenini bazı örneklerde açıklar, bir eşleştirmede eksiklik bulunabilir.	En az bir geçmiş–günümüz meslek eşleştirmesi yapar ve değişim nedenine ilişkin sınırlı bir açıklama sunar.	Geçmiş–günümüz meslek değişimine ilişkin değerlendirilebilir kanıt sunmaz.
Ekonomik faaliyetlerdeki değişimin mesleklere etkisini yorumlama	Ekonomik faaliyetlerdeki değişimin bazı meslekleri dönüştürebileceğini, bazılarını azaltabileceğini ve yeni meslekler ortaya çıkarabileceğini anlamlı bir bütünlükle açıklar.	Değişimin meslekler üzerinde etkisi olduğunu doğru açıklar; dönüşümün sonuçlarından biri yeterince geliştirilmemiştir.	Değişim ile meslekler arasında temel bir ilişki kurar ancak açıklaması kısa veya gerekçesi sınırlıdır.	Değişim ile meslekler arasındaki ilişkiye yönelik değerlendirilebilir bir açıklama sunmaz.
Gelecekte ortaya çıkabilecek meslekler hakkında çıkarım yapma	Geleceğe yönelik üç meslek önerir; her birini uygun ekonomik faaliyet alanıyla ilişkilendirir ve teknolojik/toplumsal değişime dayalı tutarlı gerekçe sunar.	Geleceğe yönelik uygun meslek önerileri geliştirir; ekonomik faaliyet alanı veya gerekçelerden birinde sınırlı eksiklik bulunur.	En az bir geleceğin mesleği önerir; mesleği bir ekonomik faaliyet alanıyla ilişkilendirir ve kısa bir gerekçe sunar.	Gelecekte ortaya çıkabilecek meslekle re ilişkin değerlendirilebilir bir tahmin sunmaz.

Toplam Puan	..... / **15**			
Genel Düzey	☐ Yetkin	☐ Gelişmekte	☐ Başlangıç	☐ Performans Gözlenmedi
Önerilen Puan Aralıkları	13–15 Yetkin | 8–12 Gelişmekte | 1–7 Başlangıç | 0 Performans Gözlenmedi			
Kullanım Notu	Genel düzey toplam puanla birlikte ölçüt profili dikkate alınarak yorumlanır. Destekleme ve zenginleştirme kararlarında öğrencinin hangi ölçütlerde desteğe veya daha ileri çalışmaya ihtiyaç duyduğu esas alınır.			

YAZILI PUSULASI

Çözümlere buradan ulaş

6. Sınıf Sosyal Bilgiler Ölçme ve Değerlendirme Kılavuz Kitapları (2026-2027)

Telefonunun kamerasıyla ilgili QR kodunu okut.
Ekrandan okuyorsan QR koduna dokunabilirsin.

CEVAP VE ÇÖZÜMLER

Yazılı cevaplar ve çözüm sayfası
Ücretsiz erişim

VİDEO ÇÖZÜMÜ

Bu PDF’nin ilgili videosu ve durumu
Premium videolar uygulamada açılır

Video henüz eklenmediyse sağdaki sayfada belirtilir.
Video sonradan eklendiğinde aynı QR kodu kullanılabilir.

Bu erişim kartı Yazılı Pusulası tarafından eklenmiştir.
Önceki soru ve cevap sayfaları değiştirilmemiştir.
kaynaklar.net